

Bespreekversie juli 2024

Onderweg naar een toekomstbestendige economie

Uitvoeringsagenda Economie, Kennis & Talentontwikkeling **2024-2027**

Provincie Noord-Brabant

Voorwoord

In Brabant bedenken we slimme oplossingen voor onze maatschappelijke uitdagingen. Robots en digitale oplossingen waardoor minder mensen meer werk kunnen verzetten. Biomaterialen waarmee we niet alleen kunnen genezen, maar het lichaam zichzelf laten regenereren, zodat mensen gezond blijven en gezond oud worden. Flexibele zonnepanelen, betere batterijen en nieuwe generaties veilige nucleaire reactoren, die zorgen voor schone energie voor de toekomst. Wie de toekomst wil zien, moet in Brabant zijn.

Vier jaar geleden hebben we een stip op de horizon van 2030 geplaatst: een duurzame, internationaal concurrerende en innovatieve economie waar iedereen in Brabant de vruchten van plukt. In de afgelopen jaren zijn we hier hard mee aan de slag gegaan. Met innovatiecoalities proberen we door kritische massa te verzamelen een oplossing of technologie te versnellen. Met BrabantLeert zorgen we ervoor dat werknemers hun leven lang kunnen ontwikkelen en klaar zijn voor de arbeidsmarkt van de toekomst. En met het Rijk en de regio's investeren we in die stuwende economische clusters die voor onze toekomstige welvaart en welzijn zorgen.

Die stip op de horizon staat. Maar de wereld om ons heen verandert. De open wereldwijde verbondenheid wordt bedreigd door handelsbarrières en kwetsbare bevoorradingslijnen. Een wapenwedloop om kritieke technologieën en grondstoffen zet de druk op Europa om haar cruciale industrieën te beschermen. Technologie wordt razendsnel meer geavanceerd en net zomin als vier jaar geleden kunnen we niet voorspellen welke nieuwe technologie zich over tien jaar aandient. In Brabant en Nederland kenmerken onze uitdagingen zich inmiddels door schaarste. We kennen een schaarste in talent voor onze arbeidsmarkt en woningen om dat talent aan te trekken. Het elektriciteitsnet raakt vol, en er dreigt een tekort aan schoon water. We hebben voor al onze ambities in Brabant veel meer ruimte nodig dan er is en tegelijk moeten we de stikstofneerslag drastisch verlagen.

Die uitdagingen kennen we, en door innovatie te stimuleren hopen we met oplossingen hiervoor twee vliegen in één klap te slaan. Voor de uitdagingen die we nog niet kennen, zorgen we dat we flexibel blijven. Zo missen we geen kansen als deze zich voordoen. Dat vraagt niet om een totaal nieuwe aanpak, maar wel om een verfijning. De komende jaren zetten we onze inzet met meer focus in op de plek waar we de meeste impact bereiken. Door daarnaast adaptief te blijven, staren we ons niet blind op de meest urgente problemen van vandaag. Want nog beter dan een uitdaging oplossen, is die uitdaging voor te zijn.

In Brabant creëren we de toekomst met durf en innovatie. Samen maken we het verschil – vandaag en voor de generaties die volgen. De toekomst begint hier, in Brabant.

Martijn van Gruijthuijsen

Gedeputeerde Economie, Talentontwikkeling en Financiën

Inhoud

Samenvatting	4	5. Samen maken we Brabant!	21
1. Inleiding	6	De rol van de provincie en de samenwerking met partners	22
Een gezonde en welvarende toekomst voor Brabant	7	Samenhang met andere provinciale beleidsvelden	24
Van beleid naar uitvoering: op weg naar 2030	7	6. Drie uitvoeringslijnen	26
Wat hebben we al bereikt en in gang gezet	8	Uitvoeringslijn I:	
Leeswijzer	9	Ruimte en randvoorwaarden voor de Brabantse economie	29
2. Inspelen op nieuwe ontwikkelingen	10	Uitvoeringslijn II:	
3. Onze Brabantse opgaven en doelen	13	Innovaties voor een betere toekomst	34
4. Accenten in onze manier van werken	16	Uitvoeringslijn III:	
Ons inhoudelijke kompas	17	Naar een datagedreven en circulaire economie	44
Ons handelingskader	19	7. Aspecten van uitvoering	51
		Inzet middelen & capaciteit	52
		Communicatie	54
		Risico's in de uitvoering	54
		Effecten, monitoring & verantwoording	55

Samenvatting

Inleiding

Brabant is de afgelopen jaren doorontwikkeld tot dé innovatie- en groeimotor van Nederland. We leveren een grote bijdrage aan de landelijke en zelfs wereldwijde economie. We staan echter ook voor grote uitdagingen. De arbeidsmarkt is erg krap, er zijn te weinig betaalbare woningen, het is druk op het elektriciteitsnetwerk, grondstoffen en materialen zijn schaars, stikstof levert beperkingen op, het mobiliteitsstelsel staat onder druk, er is ruimte nodig voor de natuur en ook voor water. Onze vraagstukken raken steeds meer de directe leefomgeving en welvaart van de Brabander. Kortom, we lopen tegen grenzen aan van zowel onze economie als onze omgeving.

We hebben als provincie de verantwoordelijkheid om Brabant toekomstbestendig te ontwikkelen. Bovendien maken we graag het verschil. Onze economie kenmerkt zich door sterke waardenketens en veel industriële bedrijvigheid. Brabant heeft immers veel clusters van bedrijven en kennisinstellingen die zich focussen op technologische en maatschappelijke innovaties. Daardoor hebben we alles in huis om tot oplossingen te komen voor de vraagstukken waar we mee te maken hebben en krijgen. Zo blijft het in Brabant goed ondernemen, prettig wonen en werken en kunnen Brabanders een mooie boterham blijven verdienen.

Wij werken aan een toekomstbestendig Brabant:
een wendbare en duurzame economie voor alle Brabanders.

Ambities, ontwikkelingen en kaders

We zetten onze middelen en capaciteit in op innovaties, initiatieven en projecten die aan de ene kant bijdragen aan oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen

(missiegedreven) en die aan de andere kant het verdienvermogen van de toekomst van Brabant en Nederland veiligstellen. In een veranderend geopolitiek speelveld - waarin Europa minder afhankelijk wil zijn van andere handelspartners en werelddelen - investeren we mee om onze strategische posities op technologische innovaties, waardenketens, (digitale) infrastructuur en grondstoffen te versterken. Voor onze toekomstige economie is het van belang dat we onze internationale toonaangevende positie behouden. In de keuzes die we maken sturen we op toegevoegde waarde met regionale meerwaarde in plaats van louter op volume. Dat betekent dat we ons richten op het aantrekken en behouden van hoogwaardige bedrijvigheid die de grootst mogelijke toegevoegde waarde bieden voor de Brabantse opgaven en ecosystemen.

In 2020 hebben Provinciale Staten het Beleidskader Economie 2030 vastgesteld. Daarin hebben we onze ambities en doelstellingen geformuleerd om te zorgen dat we in 2030 onze internationaal concurrerende en innovatieve economie verder versterkt hebben. De opgaven, zoals opgenomen in de Brabantse Omgevingsvisie, blijven daarvoor leidend. Nieuwe ontwikkelingen, zoals verwoord in het Bestuursakkoord 2023-2027 'Samen maken we Brabant!', geven richting aan de komende uitvoeringsperiode. In de afgelopen bestuursperiode hebben we de eerste belangrijke stappen gezet in de uitvoering van het beleidskader. Deze agenda is de volgende stap op weg naar onze ambities en doelen voor 2030.

Samen maken we Brabant!

We kunnen als regionale overheid het functioneren van de (regionale) economie positief beïnvloeden. Natuurlijk hebben we niet de illusie dat we als provincie de economie volledig kunnen sturen, maar we hebben wél sterke posities, netwerken, instrumenten en regelingen. We hebben bovendien invloed op het vestigings- en ondernemersklimaat en hoe ecosystemen functioneren. Dat kunnen we uiteraard niet alleen.

We zien onszelf als verbindende en aanjagende middenlaag en spil tussen de Brabantse regio's en triple-helixorganisaties onderling en tussen de regio's met andere provincies, het Rijk en de Europese Unie. Voor onze concurrentiepositie is het cruciaal dat we integraal samenwerken in netwerken en ecosystemen. Als provincie hebben we een groot netwerk, zowel in de wereld van kennis, onderwijs en economie als in de bestuurlijke wereld. We willen en kunnen een schakel zijn tussen overheidslagen, het bedrijfsleven en kennisinstellingen. De BOM is hierbij een belangrijke uitvoeringspartner van de provincie.

We ondersteunen kansrijke, innovatieve en impactvolle initiatieven. Daarbij focussen we op kennisontwikkeling en -deling, kennis naar de markt brengen en ondersteunen van initiatieven naar (grootschalige) toepassing. We maken ontwikkelingen mogelijk met eigen Brabantse fondsen, deelnemingen en regelingen. Daarnaast jagen we als provincie aan en zorgen we voor allianties en cofinanciering richting Rijk en de EU om multipliers te verwezenlijken. Dat heeft Brabant de afgelopen jaren honderden miljoenen euro's opgeleverd.

Uitvoeringslijnen: wat gaan we doen?

Onze inzet clusteren we langs drie uitvoeringslijnen:

1. Ruimte en randvoorwaarden voor de Brabantse economie
2. Innovaties voor een betere toekomst
3. Naar een datagedreven en circulaire economie

De genoemde veranderingen, uitdagingen en schaarstevraagstukken maken dat we echt in (moeten) zetten op de randvoorwaarden voor ons vestigingsklimaat en het fundament van de Brabantse economie. Versterking van de economie is een kerntaak van de provincie. We zorgen voor voldoende ruimte voor hoogwaardige bedrijvigheid; het ontwikkelen, benutten en behouden talent; en het vergroten van de arbeidsproductiviteit. Vooral daar waar we een unieke en onderscheidende positie hebben in waardenketens. Ook zetten we in op digitalisering en circulariteit, waarbij we focussen op (her)gebruik en alternatieven voor (fossiele) grondstoffen, reductie van zogenaamde primaire grondstoffen, het vergroten van datamaturiteit binnen het mkb, verbeteren van de digitale infrastructuur en verhogen van onze

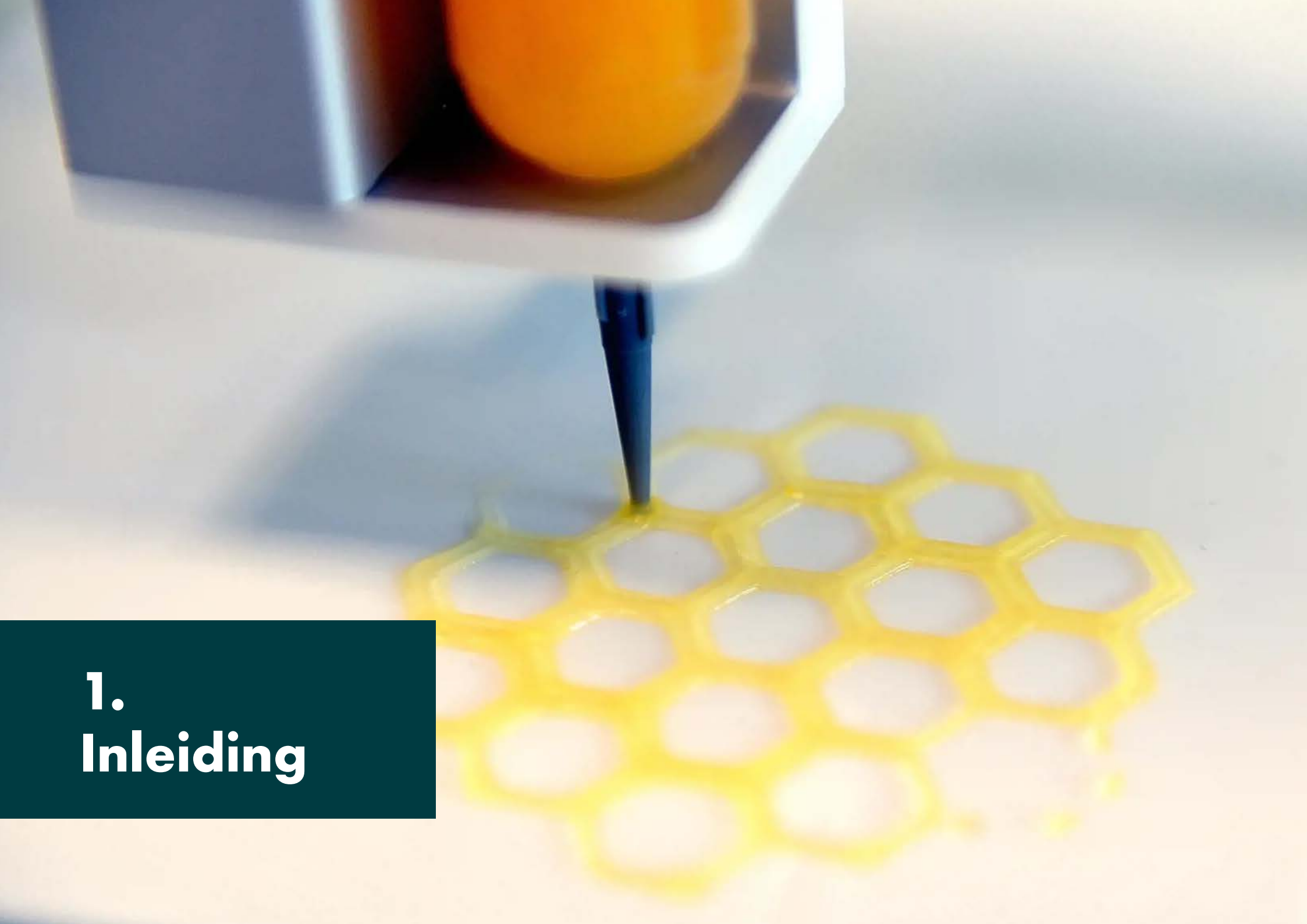
cyberweerbaarheid.

In 2027 is er in Brabant in ieder geval voldoende ruimte voor hoogwaardige economische ontwikkeling, is er voldoende talent beschikbaar, zijn er doorbraken en toepassingen van nieuwe technologieën via Brabantse coalities gestimuleerd, is het ecosysteem voor start- en scale-ups verbeterd, hebben veel bedrijven het gebruik van primaire grondstoffen verminderd en is de datamaturiteit van het mkb verhoogd.

Aspecten van uitvoering

Voor de periode 2024-2027 hebben we ongeveer €95 miljoen aan structurele middelen beschikbaar. Daarnaast is via de Perspectiefnota 2025 €46,3 miljoen gereserveerd voor deze agenda: de zogenoemde provinciale bestuursakkoordmiddelen. De capaciteit voor de uitvoering van deze agenda wordt gedekt vanuit de budgetten van de vaste formatie van de provincie (OKB) (37,6 fte) en incidentele fte (20,5 fte t.w.v. €10,6 miljoen) geformaliseerd via de Perspectiefnota 2025.

Inzet van middelen	Structureel € (mln)	Incidenteel (PPN2025) € (mln)
Uitvoeringslijn 1		
Arbeidsmarkt & Talentontwikkeling	13,4	7,4
<i>Oud voor nieuw PPN2025</i>	-	-6,0
Economische structuurversterking	45,2	7,8
<i>Oud voor nieuw PPN2025</i>	-	-17,0
Uitvoeringslijn 2		
Kennis & Innovatie	27,4	26,2
Internationalisering	8,7	-
<i>Oud voor nieuw PPN2025</i>	-	-2,0
Uitvoeringslijn 3		
Data-economie	-	12,1
Circulaire economie	-	7,0
Totaal	94,7	35,5

1. Inleiding

In Brabant hebben we een sterke en innovatieve economie. We zijn de afgelopen jaren doorontwikkeld tot dé innovatie- en groeimotor van Nederland en leveren een grote bijdrage aan de landelijke en zelfs wereldwijde economie. Als provincie werken we aan een internationaal concurrerende, circulaire en welvarende Brabantse economie. Zo zorgen we dat we klaar zijn voor de toekomst en kunnen we slim en op tijd inspelen op veranderingen. Want een Brabantse economie die goed draait is een belangrijke voorwaarde voor het versterken van onze brede welvaart.

Een gezonde en welvarende toekomst voor Brabant

Onze Brabantse economie draait nog steeds op volle toeren. Maar we staan ook voor uitdagingen. De arbeidsmarkt is erg krap, er zijn te weinig betaalbare woningen, het is druk op het elektriciteitsnetwerk, grondstoffen en materialen zijn schaars, stikstof levert beperkingen op, het mobiliteitssysteem staat onder druk, er is ruimte nodig voor de natuur, maar ook voor water (waarvan we in de zomermaanden te weinig en in de wintermaanden te veel hebben). Als we aan alle ruimtelijke wensen en behoeften in de provincie willen voldoen, hebben we minstens twee keer de grootte van de provincie nodig. Onze vraagstukken raken steeds meer de directe leefomgeving en welvaart van de Brabander. Kortom, we lopen tegen grenzen aan van zowel onze economie als onze omgeving. Er is schaarste. We beseffen daardoor steeds meer dat we flexibel moeten zijn. We moeten

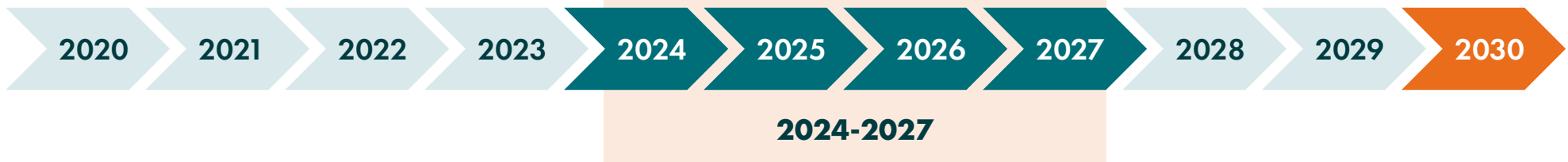
nieuwe wegen inslaan voor een gezonde en welvarende toekomst voor Brabant.

We hebben als provincie de verantwoordelijkheid om Brabant toekomstbestendig te ontwikkelen. Bovendien maken we graag het verschil. Dat doen we niet alleen door onze sterke economie te laten bloeien. We verbinden haar ook aan maatschappelijke uitdagingen waar we voor staan. En dus aan de brede welvaart van Brabant. Onze economie kenmerkt zich door sterke waardenketens en veel industriële bedrijvigheid. Brabant heeft veel clusters van bedrijven en kennisinstellingen die zich focussen op technologische en maatschappelijke innovaties. Daardoor hebben we alles in huis om tot oplossingen te komen voor de vraagstukken waar we mee te maken hebben en krijgen. Zo blijft het in Brabant goed ondernemen, prettig wonen en werken en kunnen Brabanders een mooie boterham blijven verdienen.

Van beleid naar uitvoering: op weg naar 2030

In 2020 hebben Provinciale Staten het Beleidskader Economie 'Naar een Toekomstbehendige Economie 2030' vastgesteld. In de afgelopen bestuursperiode (2019-2023) hebben we de eerste belangrijke stappen gezet in de uitvoering van dit beleidskader. Dat deden we via vijf losse uitvoeringsagenda's: 'Toekomstbestendige clusters en triple helix-samenwerking' (kennis en innovatie), 'Talent voor de kenniseconomie van morgen' (onderwijs en arbeidsmarkt), 'Versterking campussen, stedelijke innovatiedistricten, fieldlabs & hybride leeromgevingen' (ruimtelijk-economische structuurversterking), 'Meerwaarde met kringlopen' (circulaire economie) en 'Brabant maakt werk van data' (data-economie).

Uitvoeringsagenda Economie, Kennis en Talentontwikkeling

Déze uitvoeringsagenda ‘Onderweg naar een toekomstbehoudige economie 2024-2027’ is de volgende stap op weg naar onze ambities en doelen voor 2030. Het is de basis voor het programma Economie, Kennis & Talentontwikkeling de komende jaren en benoemt de resultaten die we willen behalen. Deze periode is daarbij cruciaal om onze gestelde doelstellingen in 2030 te behalen. We nemen natuurlijk ook de lessen en de ontwikkelingen uit de afgelopen periode mee. Die periode - gekenmerkt door de coronapandemie – heeft ons laten zien hoe snel de wereld om ons heen kan veranderen. We brengen onze inzet in deze tweede periode samen in één agenda. We gaan daarbij nóg gericht aan de slag. Wel houden we ruimte om adaptief te zijn en gaandeweg bij te kunnen sturen.

Wat hebben we al bereikt en in gang gezet

We hebben de afgelopen uitvoeringsperiode stevig ingezet op het versterken van de Brabantse innovatie-, samenwerkings- en agglomeratiekracht. Daarmee maken we namelijk onze doelen en ambities waar. We zijn een aantal succesvolle innovatiecoalities gestart op gebieden als batterijtechnologie, medische technologie, de transitie naar meer plantaardige eiwitten en zonne-energie. Een paar daarvan hebben ook extra gelden en dus meer mogelijkheden gekregen via het Nationale Groeifonds. Hierdoor hebben we een stevige basis kunnen leggen voor de toekomst. In deze bestuursperiode gaan we hiermee door. Ook werken we samen met de ministeries van Defensie en Economische Zaken, Brainport Development en de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM) rondom de ontwikkeling van dual-use technologieën voor civiele en defensietoepassingen.

Daarnaast hebben we met de BOM en de triple helix-organisaties (REWIN, Brainport Development, Midpoint Brabant en AgriFood Capital) afspraken gemaakt over gezamenlijke programmering. Ook hebben we succesvolle Brabant Innovation Days georganiseerd, onder meer in Japan. Om ook fysiek ruimte te scheppen voor de doorontwikkeling van technologieën en innovaties hebben we geïnvesteerd in campussen en locaties die belangrijk zijn voor innovatieontwikkeling. Zo kwam er bijvoorbeeld het multitenant-gebouw op Pivot Park in Oss, de mensgerichte AI-inzet bij Mindlabs in Tilburg en hebben we met de gemeente Breda, onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven gewerkt aan de realisatie van de Breda Game Hub.

Verder hebben we flink ingezet op de grote vraag naar arbeid. Bijvoorbeeld via de inzet op de om- en bijscholing van werkenden en werkzoekenden via BrabantLeert. We hebben vijf informatiepunten voor arbeidsmigranten geopend en de diensten van het Holland Expat Center South Brabant breed uitgerold.

Daarnaast versterkten we via de Kennispacten voor het mbo en het hoger onderwijs kennisinfrastructuur, ondernemerschap en leven lang ontwikkelen. Verder ondersteunden we verschillende hybride leeromgevingen, zoals de Chocolate Factory in Veghel. Bovendien hebben we met de ontwikkeling van de innovatiecoalitie Smart Industry 4.0 ingezet op het verhogen van de arbeidsproductiviteit door slimmer werken via onder andere AI, digitalisering en robotisering.

En we deden meer. Om te versnellen naar een data-economie hebben we zes icoonprojecten in onder meer zorg, logistiek en hightech mogelijk gemaakt. Ook hebben we BrabantRing BV succesvol opgericht, zijn we het Data Acceleratieprogramma met Braventure gestart en hebben we de eerste AI-challenge georganiseerd. Bovendien heeft een team van datacoaches al zo'n 600 mkb-ondernemers advies gegeven over hun digitale transitie. Ten slotte hebben we voor de transitie van een lineaire naar circulaire economie met partners samengewerkt binnen het programma Building Balance en hebben we het programma BioVoice succesvol afgerond.

Leeswijzer

In **hoofdstuk 2** schetsen we de veranderende wereld om ons heen en de betekenis voor onze provinciale opgave, ambitie en doelen.

Deze opgaven en doelen geven we weer in **hoofdstuk 3**.

In **hoofdstuk 4** geven we de accenten in onze manier van werken weer.

De provinciale rol, het samenwerken met partners en de relatie met andere beleidsvelden binnen de provincie lichten we toe in **hoofdstuk 5**.

In **hoofdstuk 6** gaan we in op de resultaten die we langs drie uitvoeringslijnen willen bereiken.

In **hoofdstuk 7** geven we, tot slot, een overzicht van de uitvoeringsaspecten, zoals de inzet van onze middelen, beoogde effecten, monitoring van de uitvoering en communicatie.

2. Inspelen op nieuwe ontwikkelingen

De wereld om ons heen is voortdurend in beweging. We moeten steeds inspelen op nieuwe geopolitieke, economische en maatschappelijke ontwikkelingen. Dat is natuurlijk van alle tijden. Maar ontwikkelingen dienen zich vandaag de dag sneller en meer tegelijk aan. Sommige trends waren vier jaar geleden tijdens de vaststelling van het Beleidskader Economie 2030 al bekend. Andere zijn er pas recent. We kunnen de toekomst vanzelfsprekend niet voorspellen. Wel weten we dat sommige ontwikkelingen een bedreiging zijn voor het succes van onze economie, terwijl andere ontwikkelingen op hun beurt kansen bieden.

De volgende ontwikkelingen zijn volgens ons bepalend voor de economische toekomst van Brabant:

De geopolitieke context is ingrijpend veranderd

Nederland heeft een open en internationaal verbonden economie. Dat is mede de reden voor onze hoge welvaart en het feit dat ons bedrijfsleven innovatief en concurrerend kan zijn. Geopolitiek gezien ziet de wereld van vandaag en morgen er anders uit dan een paar jaar geleden. We zien schuivende machtsverhoudingen en de verwachting is dat grootmachten vaker botsen op politiek, economisch en mogelijk militair vlak. Dat zet het wereldwijde open economische systeem steeds meer onder druk. Neem als voorbeeld de strijd tussen de Verenigde Staten en China rondom de chipindustrie.

Te midden van dit alles zien we dat Europa zich (economisch en militair) wil wapenen en steeds meer de samenwerking opzoekt om vitale belangen te beschermen. Bijvoorbeeld op het gebied van energie, defensie, industrie en schaarse materialen. Sinds de coronapandemie, de oorlog in Oekraïne en de onveiligheid op vaarroutes naar Europa zijn we ons extra bewust van afhankelijkheden. Het is steeds minder vanzelfsprekend dat handelspartners en leveranciers ons de nodige grondstoffen, producten en halffabricaten kunnen blijven leveren tegen acceptabele kosten.

De technologische en digitale ontwikkelingen gaan razendsnel

De ontwikkelen op het gebied van kunstmatige intelligentie (AI) gaan snel. Ook in de ontwikkeling van sleuteltechnologieën en de toepassing daarvan. Overall in de wereld investeren landen om hun

strategische posities op technologische innovaties en waardenketens te versterken. Nederland werkt binnen de EU samen om diens strategische autonomie te vergroten. Alleen zo kunnen we blijven meeschakelen in de internationale concurrentiestrijd en onze afhankelijkheid van anderen beperken. Cruciaal daarin is dat we ons leiderschap op strategisch technologische punten (control points) behouden. De versnelling in het gebruik van AI, digitalisering en data kan bovendien zorgen voor een sterkere Brabantse arbeidsproductiviteit.

Ons leef- en vestigingsklimaat staat onder druk

De EU ligt in veel economische sectoren achter op haar concurrenten Verenigde Staten en China. Daarom staat naast strategische autonomie het versterken van het Europese concurrentievermogen

bovenaan de Europese economische agenda. De Nederlandse economie heeft zich sinds de coronacrisis hersteld. De economie is in 2023 dan wel met maar 0,1% gegroeid, de verwachting is dat die groei de komende jaren hoger zal zijn: 0,3% in 2024 en 1% in 2025. Maar dat kan alleen als de omstandigheden voor het Brabantse bedrijfsleven en de Brabander op een goed peil blijven. We zien in Brabant op dit moment dat de druk op het leef- en vestigingsklimaat toeneemt. Dat komt onder meer door een tekort aan woningen, druk op fysieke ruimte, beperkingen door stikstofmaatregelen, ontbrekende capaciteit op het elektriciteitsnetwerk en druk op ons mobiliteitssysteem.

Anderzijds zien we hierdoor een groter bewustzijn onder Brabanders en dit biedt naar de toekomst toe ook kansen om versneld toe te werken naar duurzame energieopwekking en -toepassingen, en in de ambitie om lineaire ketens meer circulair te maken.

Krappere arbeidsmarkt en druk op beroepsbevolking

Naar verwachting groeit de Brabantse bevolking richting 2050 met meer dan 250.000 inwoners en neemt deze na die tijd af. Dat zal zich naar alle waarschijnlijkheid niet evenredig over Brabant verdelen. Tegelijkertijd verandert ook de samenstelling van de bevolking (bijvoorbeeld door vergrijzing) en ook de grootte en de levensstijlen van huishoudens. Dat heeft gevolgen voor het aantal mensen dat kan werken. Het aantal banen en de omvang van de beroepsbevolking zijn daardoor niet

meer met elkaar in balans. En dat terwijl er nu al weinig rek zit in de arbeidsmarkt. Dat zal de roep om (buitenlandse) arbeidskrachten groter maken. Belangrijk hierbij is om migratie en huisvesting voor deze arbeidskrachten in goede banen te leiden. Daarnaast moeten we oog houden voor de tweedeling in de samenleving en kansengelijkheid, die van invloed zijn op het welzijn en de gezondheid van Brabanders. Al deze demografische ontwikkelingen raken de opgaven van ons economisch beleid. Denk aan de structuur van onze arbeidsmarkt, ons gewenste economische profiel, ons economisch groeivermogen, de zorgvraag en vervoerstromen. Dat betekent dat we in Brabant slimmer moeten gaan werken, produceren en ondernemen.

Richting voor de komende uitvoeringsperiode

De ontwikkelingen hierboven geven richting aan de komende uitvoeringsperiode. Dat staat ook in het recente Bestuursakkoord 2023-2027 'Samen maken we Brabant!' (2023). Deze uitvoeringsperiode gaan we tevens bewuster aan de slag met het de thema's strategische autonomie en economische veiligheid. We hebben een weerbaar Brabant, Nederland en Europa nodig om onze welvaart in de toekomst te blijven behouden.

De uitdaging voor de komende periode is om de nieuwe werkelijkheid en schaarstevraagstukken te accepteren. Om met de middelen en capaciteit die we hebben voor meer welvaart te zorgen. Dat doen

we door anders te kijken, slimmer samen te werken en innovatieve oplossingen te ontwikkelen. Toekomstbehendig noemen we dat. Zo werken we op een zelfbewuste en slimme Brabantse manier aan een inclusieve, toekomstbestendige, circulaire en veerkrachtige economie. Eén die conjuncturele schokken kan opvangen en technologische ontwikkelingen snel kan inpassen. Met als doel een welvarend Brabant, waarin iedere Brabander gelijke kansen heeft op een gelukkige en gezonde toekomst.

3. Onze Brabantse opgaven en doelen

Om de economische ambitie van Brabant in 2030 te concretiseren, hebben we vier leidende doelstellingen geformuleerd. De doelstellingen staan niet los van elkaar, maar hangen onderling samen. Resultaten en activiteiten binnen de ene doelstelling dragen vaak ook bij aan de andere doelstellingen.

In de Brabantse omgevingsvisie 'De kwaliteit van Brabant – Visie op de Brabantse leefomgeving' (vastgesteld in 2018) hebben we als provincie de opgave opgenomen om te 'werken aan een concurrerende en duurzame economie'. Brabant moet in 2030 tot de top van kennis- en innovatieregio's in Europa behoren en in grote mate circulair zijn. Dat laatste door duurzamer om te gaan met beschikbare grondstoffen en natuurlijke bronnen.

In het beleidskader Economie 2030 'Visie op een toekomstbehoudende economie voor Brabant' (2020) hebben we als provincie vervolgens onze ambities en doelstellingen geformuleerd om te zorgen dat we in 2030 onze internationaal concurrerende en innovatieve economie verder versterkt hebben. In dat beleidskader noemen we drie leidende doelstellingen om die economische ambitie waar te maken.

Vergroten van de circulariteit is naast het beleidskader Economie ook verankerd in het beleidskader Milieu. Vandaar dat we de doelstelling uit het beleidskader Milieu 'De Brabantse economie is verregaand circulair' ook hier overnemen. Dat past tevens in de volgende fase van de grondstoffentransitie.

Onze vier doelstellingen:

Brabant is een vooraanstaande speler in het Europese innovatiesysteem

1

Brabant heeft internationaal een uitstekende economische concurrentiepositie

2

In de Brabantse samenleving plukt iedereen de vruchten van economisch succes

3

De Brabantse economie is verregaand circulair

4

Brabant is een vooraanstaande speler in het Europese innovatiesysteem

De Brabantse economie is de motor achter vele innovaties, zoals innovaties die bijdragen aan maatschappelijke oplossingen. Ze vormen de basis voor ons toekomstig verdienvermogen. Werken aan een innovatieve economie betekent kijken waar kansen liggen. Hoe we met publieke en private samenwerking de kennis in Brabant optimaal benutten. Als provincie zorgen we dat nieuwe ideeën en technologieën toepasbaar en gebruikt kunnen worden (kennisvalorisatie). Zo stimuleren we economische groei en brede welvaart.

Brabant heeft internationaal een uitstekende economische concurrentiepositie

We willen wereldwijd competitief blijven. Dan moeten we belangrijke voorwaarden daarvoor op niveau houden, zoals arbeidsproductiviteit, kennis en onderwijs, fysieke en digitale infrastructuur, energiecapaciteit en toegang tot kapitaal. De wereld om ons heen verandert en dat betekent dat we verschuivingen zien in het internationale krachtenveld. We werken in EU-verband aan het vergroten van ons concurrentievermogen en de open strategische autonomie. Daarin volgen we het Rijk. Daardoor kunnen we internationale handel blijven drijven en werken aan welvaart en welzijn in Brabant. In Europees verband, en overal waar het legitiem en veilig is, blijven we inzetten op internationale innovatieve samenwerking.

In de Brabantse samenleving plukt iedereen de vruchten van economisch succes

In de basis draait de economie om mensen en de samenleving. Mensen moeten kunnen meedoen en profiteren van economische groei, en er zo min mogelijk schade van ondervinden. Niet alleen hier en nu, maar ook elders en later. Ons inkomen en onze positie op de arbeidsmarkt bepalen voor een groot deel hoe gezond we ons voelen in Brabant. We moeten dus verbindingen leggen tussen economie, mens en milieu. Het is belangrijk dat de economische groei en duurzame en brede welvaart gelijk opgaan en dat iedereen in Brabant er de vruchten van kan plukken

De Brabantse economie is verregaand circulair

We doen er in Brabant alles aan om een verregaande circulaire economie te scheppen. Eén die zo veel mogelijk welvaart creëert binnen de grenzen van wat de planeet aan kan. Dat betekent dat we grondstoffen duurzaam winnen, efficiënt inzetten en hergebruiken, zonder afval en schadelijke emissies voor het milieu. Het geopolitieke klimaat verandert en dat maakt deze opgave nog belangrijker. Zo verminderen we onze strategische afhankelijkheden op het gebied van bijvoorbeeld grondstoffen. Kringlopen worden zo dichtbij als mogelijk en zo ver weg als nodig gesloten.

Bijdrage aan het Kompas Brede Welvaart

De provincie Noord-Brabant wil dat alle Brabanders een kwalitatief goed leven kunnen leiden. Brede welvaart is alles wat mensen van waarde vinden. Dat is dus niet alleen materieel. We hebben het dan ook over zaken als gezondheid, goed onderwijs, milieu en leefomgeving, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en veiligheid. En het gaat niet alleen om de kwaliteit van leven in het hier en nu, maar ook om de effecten van onze manier van leven op het welzijn van mensen elders (buiten de provincie) en later (toekomstige generaties). Als provincie willen we met elkaar de brede welvaart van alle Brabanders vergroten. Ieder programma draagt daaraan bij.

De focus van het programma Economie, Kennis & Talentontwikkeling ligt op missiegedreven innovatie en op het verdienvermogen van vandaag en morgen. We leveren met deze innovaties een actieve bijdrage aan de grote transities van deze tijd. Bijvoorbeeld aan de energie- en de voedseltransitie en aan maatschappelijke opgaven rondom gezond ouder worden. En we werken aan de fysieke en digitale veiligheid van ons land. En door ons te zetten voor een circulaire economie werken we aan de transitie op het gebied van grondstoffen. Daarnaast is materiële welvaart, werkgelegenheid, economische groei en het opleidingsniveau ook van belang om tot brede welvaart te komen. Ook daar leveren we als provinciaal programma een bijdrage aan.

KPI: Ons doel is om op de CBS-indicatoren voor brede welvaart 'Bbp per hoofd bevolking' en 'Opleidingsniveau' beter of gelijk te scoren ten opzichte van 2020 (startdatum beleidskader).

AUTOMOTIVE
CAMPUS

**4.
Accenten in onze
manier van werken**

In het beleidskader Economie 2030 hebben we onze visie en strategie op de Brabantse economie gedeeld. We blijven vanuit het DNA van Brabant en met ons vizier op de grote maatschappelijke opgaven werken aan het versterken van de Brabantse innovatie-, samenwerkings- en agglomeratiekracht.

De uitvoering gaat naar een volgende fase. In het vervolg van dit hoofdstuk gaan we in op ons inhoudelijk kompas en ons handelingskader.

Omdat de wereld verandert en we de lessen uit de vorige uitvoeringsperiode meenemen, is een verdere aanscherping nodig. We houden meer dan voorheen rekening met onze strategische autonomie en economische veiligheid. En de schaarstevraagstukken betekenen dat we scherper op meerwaarde gaan sturen, zoals brede welvaart en toegevoegde waarde. Ook internationalisering blijft een belangrijk thema, ondanks en dankzij de geopolitieke dynamiek. Tot slot blijven we middelen die via het Rijk of Europa beschikbaar zijn, benutten.

Ons inhoudelijke kompas

We werken vanuit het DNA van Brabant

Het Brabantse DNA blijft leidend. Dit betekent dat we vertrekken vanuit de kwaliteiten, competenties en netwerken die we in de afgelopen decennia hebben opgebouwd. Creativiteit en vernieuwingsdrift, ondernemerszin en samenwerkingskracht zijn diep verankerd in het Brabantse DNA. Die competenties vormen de rijke voedingsbodem waarop verschillende clusters en ecosystemen zich sterk hebben kunnen ontwikkelen. Bijvoorbeeld rondom hightechsystemen & -materialen, farmaceutische en medische technologie, agrifood en automotive. Daar sluiten we dan ook bij aan. Ze vormen de kennispositie en het industriële fundament van Brabant en maken dat we kunnen inspelen op de kracht van de regio's.

Samenwerkingskracht

Agglomeratiekracht

Strategische autonomie

Van volume naar waarde

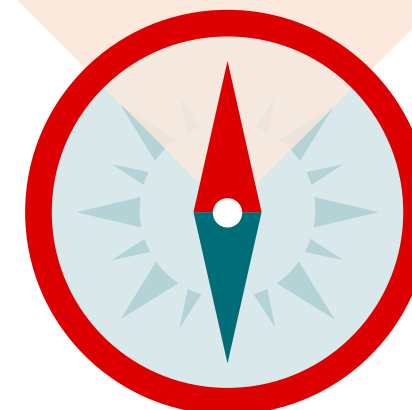
Focus op 5 missies

DNA van Brabant

Innovatiekracht

Missiegedreven (innovatie)beleid

1. Energietransitie

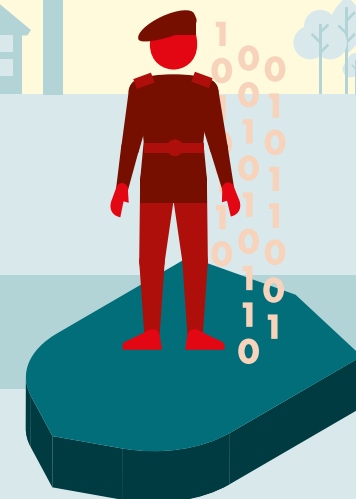
2. Van lineaire naar circulaire economie (grondstoffentransitie)

3. Voedselketens in harmonie met omgeving en klimaat

4. Gezond ouder worden in een vergrijzende maatschappij

5. Veilig en weerbaar in zowel fysieke als digitale omgeving

Missiegedreven innovatieve oplossingen

Toekomstig verdienvermogen

Brede welvaart

We werken aan oplossingen voor maatschappelijke opgaven en toekomstig verdienvermogen

Er zijn vijf missies die de grote maatschappelijke thema's van het moment weergeven. Daarbinnen hebben we als provincie uitdagingen gedefinieerd. Natuurlijk kunnen noch de provincie Noord-Brabant, noch het Brabantse bedrijfsleven of de Brabantse kennisinstellingen die uitdagingen helemaal zelfstandig oplossen. Wel kunnen we als provincie een stevige bijdrage leveren aan onderdelen van oplossingen, aan de toekomstige werkgelegenheid en aan de versterking van het innovatief vermogen. Daarom zetten we onze middelen en capaciteit in op innovaties die aan de ene kant bijdragen aan oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen en aan de andere kant aan het toekomstig verdienvermogen van Brabant en Nederland.

We versterken de Brabantse innovatie-, samenwerkings- en agglomeratiekracht

De wereld verandert ingrijpend. Onze toekomstige welvaart blijft alleen overeind als Brabant, Nederland en EU geopolitiek relevant blijven. Als we voorop blijven lopen en excelleren in onze technologieën. Het versterken van de innovatie-, samenwerkings- en agglomeratiekracht zorgt voor structuurversterking van onze hoogwaardige economie.

We nemen het belang strategische autonomie en economische veiligheid mee

Strategische autonomie en economische veiligheid vragen onze aandacht en inzet. Daarvoor sluiten we voornamelijk aan bij beleid en handelingsperspectieven van het Rijk en de EU. Als provincie blijven we inzetten op technologische excellentie. Daarvoor hebben we inzicht nodig in waardenketens, maar ook in waardevolle kennis en technologie die nog ontwikkeld worden. Tegelijkertijd werken we onverminderd door aan een circulaire economie (waaronder grondstofreductie en -substitutie). Ook werken we mee aan eventuele bescherming van strategische posities (control points) als het gaat om productie, kennis, technologie en (digitale) infrastructuur. Maar ook als het gaat om meer selectiviteit bij het ondersteunen van innovaties. Onze invloed hierop oefenen we ook uit via onze opdrachtverlening, bijvoorbeeld aan de BOM (innovatie- en investeringsbevordering).

We sturen op value in plaats van volume

Deze tijd vraagt om het maken van keuzes. In de keuzes die we maken sturen we sterker dan ooit op toegevoegde waarde in plaats van volume. Denk aan investeringen, uitgifte van gronden en gebouwen en acquisitie. Kortom: 'from volume to value' met regionale meerwaarde. We kijken meer naar kwalitatieve waarden (arbeidsproductiviteit, R&D, duurzaamheid, bijdragen aan gezondheid, etc.) dan naar kwantitatieve waarden (zoals louter omzet en aantal arbeidsplaatsen). We richten ons dus op het aantrekken en behouden van hoogwaardige bedrijvigheid met de grootst mogelijke toegevoegde waarde voor de Brabantse opgaven en ecosystemen.

Ons handelingskader

We voeren gerichter uit en durven te kiezen

We hebben in de afgelopen periode stevig ingezet op de uitvoering van het beleidskader Economie 2030. We zijn op verschillende terreinen gaan verkennen, hebben kansen gepakt en zijn nieuwe samenwerkingen aangegaan. Maar impactvol investeren en stimuleren betekent ook dat we keuzes maken. Nu is het tijd om nóg beter te kijken naar wat heeft gewerkt, wat potentie heeft om bij te dragen en waar we beter mee kunnen stoppen. Kiezen kan trouwens ook een luxe zijn, in tijden van economische voorspoed. We gaan gerichter te werk, brengen focussen en massa aan in wat we doen en maken afwegingen aan de hand van ons inhoudelijk kompas. We stimuleren en investeren waar de impact het grootst is.

We werken en programmeren adaptief

We trekken lessen uit het verleden en vullen die aan met de huidige stand van de economie en externe trends en ontwikkelingen die op de Brabantse economie af komen. Maar de toekomst is en blijft moeilijk te voorspellen. We kunnen simpelweg niet voorzien welke technologische doorbraken en innovatieve oplossingen de komende jaren voor ons in petto hebben. Onze uitvoering is daarom adaptief. We stellen ons flexibel op en laten ruimte in deze agenda over om kansen voor Brabant te verzilveren als die zich aandienen. Dit betekent ook dat we onze eigen kennis- en informatiepositie moeten versterken. Daar investeren we de komende periode dan ook in.

We werken grensontkennend en blijven inzetten op internationalisering

Als provincie hebben we met onze partners in Brabant, Nederland en het buitenland een sterk, onderscheidend en internationaal georiënteerd profiel opgebouwd. Deze samenwerkingsverbanden tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheden willen we behouden en uitbouwen. Daarbij werken we grensontkennend. De samenwerking en inzet met Overijssel en Gelderland rondom fotonica is daarvan een goed voorbeeld. Brabantse euro's dáár kunnen de eco-systemen en innovaties hier bevorderen. Ook blijven we inzetten op internationalisering, terwijl we rekening houden met de veranderende geopolitieke context. Internationalisering is voor ons als provincie geen doel op zich. Het is een middel om de provinciale doelen te behalen. We wegen dus altijd af of internationale samenwerking waarde toevoegt. Meer informatie daarover is te vinden in de brede provinciale [Aanpak Internationalisering](#) (2024) met afwegingskompas.

We verbinden met Europese en rijksopgaven voor meer Brabantse kansen

De afgelopen jaren hebben we in Brabant verbindingen met programma's van het Rijk en Europa gelegd. Dat heeft ons honderden miljoenen euro's opgeleverd. De komende periode gaan we daarmee verder. Denk aan het uitwerken en benutten van recente Nationaal Groeifonds-toekenningen en aan de investeringen die samen met het Rijk worden gedaan via Operatie Beethoven (het convenant om de ontwikkeling van de microchipsector te faciliteren). Daarnaast houden we onze ogen open. We

verkennen met partners, ook die buiten de provincie- en landsgrenzen, hoe we zo slim mogelijk kunnen inzetten op en opwerken naar deze toekenningen. We werken daarin nauw samen met onze collega's van Public Affairs in Den Haag en Brussel, van Internationalisering en van Europese programma's.

A vibrant street market scene with a large crowd of people walking along a street lined with buildings. In the foreground, a woman in a bright green sleeveless top is seen from behind. To the left, a red and white striped awning is visible. In the background, a white building has a sign that reads "GRATIS bril reinigen". To the right, a brick building features a red sign that says "Beter Horen" and a "Stouwen" sign. The overall atmosphere is lively and festive.

5. Samen maken we Brabant!

De Brabantse economie maken we samen. Ondernemers, kennisinstellingen, werknemers, de BOM, triple-helixorganisaties, andere overheden, arbeidsmarktregio's en anderen dragen er samen aan bij. Ook de provincie.

De rol van de provincie en de samenwerking met partners

De regionale economie versterken is een kerntaak van de provincie. Daarin hebben we als middenbestuur verschillende rollen, breed en divers. In de Brabantse omgevingsvisie 'De kwaliteit van Brabant – Visie op de Brabantse leefomgeving' (2018), zijn ze in het algemeen omschreven: richting geven, beweging stimuleren en ontwikkeling mogelijk maken. Het zijn rollen die per initiatief, fase, samenwerking, activiteit of project verschillen en die we zelfs tegelijk kunnen inzetten.

Verbinden

- We kunnen als regionale overheid het functioneren van de (regionale) economie positief beïnvloeden. Natuurlijk hebben we niet de illusie dat we als provincie de economie volledig kunnen sturen of naar onze hand kunnen zetten. Maar we hebben wél sterke posities, netwerken, instrumenten en regelingen en invloed op het vestigings- en ondernemersklimaat en hoe

ecosystemen functioneren. Dat kunnen we uiteraard niet alleen. We zullen altijd de samenwerking met andere organisaties zoeken. De BOM is hierbij een belangrijke uitvoeringspartner van de provincie.

- We zien onszelf als verbindende en aanjagende middenlaag en spil tussen de Brabantse regio's onderling en tussen de regio's met andere provincies, het Rijk en de Europese Unie. Voor onze concurrentiepositie is het cruciaal dat we integraal samenwerken in netwerken en ecosystemen. Als provincie hebben we een groot netwerk, zowel in de wereld van kennis, onderwijs en economie als in de bestuurlijke wereld. We willen en kunnen een verbindende schakel zijn tussen overheidslagen, het bedrijfsleven en kennisinstellingen. Bijvoorbeeld door verbinding te leggen met agenda's en programma's van het Rijk en Europa, te lobbyen met andere provincies (zoals in IPO-verband), samenhang te stimuleren in ketens en clusters, goede ervaringen van elders te bundelen en in te brengen, en kennisdeling te stimuleren tussen hybride leeromgevingen en strategische locaties, zoals campussen.

- We willen de kracht en successen van de ene regio verbinden met de andere. Brabant is een provincie met vier sterke subregio's. Ze hebben elk een eigen krachtig onderscheidend economisch profiel en zijn complementair. Als provincie erkennen we regionale accenten. We verkennen en jagen onderlinge succesvolle samenwerking en synergiemogelijkheden aan, om concurrentie tussen deze regio's te voorkomen. Het succes van de regio's is groot. Dat moeten we samen faciliteren en er samen van profiteren.
- We stimuleren de samenwerking, synergie en onderlinge kennisuitwisseling tussen de triple-helixorganisaties om innovatie en ondernemerschap in Brabant te versterken. Door onze handen ineen te slaan kunnen we als provincie met de BOM, REWIN, Midpoint Brabant, AgriFood Capital en Brainport Development kansen benutten en uitdagingen te lijf gaan. We ondersteunen een intensievere samenwerking tussen deze partners en kijken samen met hen naar de toekomst. We programmeren langjarig op de kansen die we samen zien en zorgen zo voor continuïteit en impact.

- Samenwerkingsverbanden tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheden in binnen- en buitenland helpen om toepasbare innovatie sneller naar de markt te brengen. Door het stimuleren van grensovertrekkende samenwerking brengen we oplossingen voor maatschappelijke opgaven voor Brabant dichterbij. Dat doen we bijvoorbeeld door via de BOM handel te bevorderen, buitenlandse investeringen aan te trekken en buitenlandse bedrijven te ondersteunen die waarde in Brabant willen toevoegen. We verbinden onze innovatieclusters en -coalities aan potentiële partners in het buitenland en bouwen hiervoor relevante netwerken op. We volgen de trends in Europa en daarbuiten en vertalen ze proactief in kansen voor Brabant.

Versnellen

- We ondersteunen kansrijke, innovatieve en impactvolle initiatieven. Daarbij focussen we op kennisontwikkeling en -deling, kennis naar de markt brengen en ondersteunen van initiatieven naar (grootschalige) toepassing. Als er markt-, systeem- of transitiefalen optreedt, sturen we naar een passende maatschappelijke uitkomst. Waar mogelijk helpen we belemmeringen tegen te gaan. Dit betekent onder meer dat we als provincie acties ondernemen om transities te versnellen, bijvoorbeeld door circulaire start-ups te helpen met opschalen via Braventure en BSF. Als het om financiering gaat, zijn we bij voorkeur nooit de enige geldschietster: minstens de helft

bestaat uit andere investeerders en financiers. Als we bijspringen waar dat nodig is, dan doen we dat in principe met (tijdelijke) interventies. Of we bieden garanties om aanloopverliezen af te dekken of om unieke en waardevolle faciliteiten voor Brabant mogelijk te maken of te behouden.

- We geven als provincie ook het goede voorbeeld in het economische domein en bij transities die we helpen te versnellen. Bijvoorbeeld via ons duurzaam aanbestedingsbeleid, als launching customer en via het beoordelen van subsidies.

Investeren

- We maken ontwikkelingen mogelijk met eigen Brabantse fondsen, deelnemingen en regelingen. Zo voeren we samen met het Rijk de MIT-regeling uit vanuit de Kennis- en Innovatieagenda en het Kennis- en Innovatieconvenant (KIA-KIC). Daarmee ondersteunen we het innovatief mkb in Brabant. Als het gaat om investeringen in impactvolle start- en scale-ups, bieden onder andere het Brabant Start-up Fonds (BSF, via triple-helix-samenwerkingsverband Braventure) en het Innovatiefonds en Energiefonds van de BOM uitkomst. Van zowel het BSF als de BOM zijn we als provincie grootaandeelhouder. Net zoals bij de BOM en BSF zijn we bereid deel te nemen in een entiteit als de situatie daarom vraagt. Zo zijn we aandeelhouder van een aantal gerenommeerde Brabantse campussen zoals Business Park Aviolanda in Woensdrecht en Pivot Park in Oss.

- Als provincie jagen we aan en zorgen we voor allianties en cofinanciering richting Rijk en de EU om multipliers te verwezenlijken. Dat heeft Brabant de afgelopen jaren honderden miljoenen euro's opgeleverd. Via het Rijk onder andere via het Nationaal Groeifonds, BO Brainport en Invest-NL. Vanuit Europa via Interreg, Horizon Europe, Vanguard Initiative en OP-Zuid. We gaan het proces om grote nationale en Europese middelen te benutten voortzetten en optimaliseren. Zo bouwen we op dit domein meer expertise op en kunnen we meer (aanvullende) financiering realiseren als multiplier op onze eigen middelen. Naast een nauwere samenwerking met het programma Slimme Financiering en Participaties, schakelen we proactief en reactief met Brabantse, Nederlandse en Europese partners om samenwerkingsplannen te ontwikkelen - en bestaande plannen te versterken - die bijdragen aan onze beleidsdoelstellingen.

Samenhang met andere provinciale beleidsvelden

Deze uitvoeringsagenda staat niet op zichzelf. Het heeft een sterke relatie met en afhankelijkheid van andere ontwikkelprogramma's van de provincie. Verschillende interventies voor een sterk leef-, vestigings- en ondernemersklimaat zijn bijvoorbeeld niet alleen onderdeel van het provinciale programma Economie, Kennis & Talentontwikkeling, maar juist ook van andere provinciale programma's.

Bij het uitvoeren leggen we sterk de nadruk op de samenhang en afhankelijkheid van de opgaven en de verschillende beleidsvelden. Zo willen we als provincie Brabant openhouden voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen (Brabant Openhouden). Op dit moment is het immers niet mogelijk om vergunningen te verlenen voor activiteiten met negatieve effecten op de natuur. Daarom hebben we een stappenplan ontwikkeld dat ervoor zorgt dat per Brabants gebied vergunningverlening voor economische ontwikkeling mogelijk wordt en blijft. Tegelijkertijd werken we aan de instandhouding en kwaliteit van de natuur. Met andere programma's werken we aan een steeds duurzamere economie. Programma Energie speelt een voorname rol in het verduurzamen van de industrie, bijvoorbeeld met een eigen regeling voor het mkb. Daarnaast werken Wonen, Werken & Leefomgeving (Werklocaties) samen met Energie aan de aanpak Grote Oogst, waar onder meer het circulair maken van bedrijventerreinen onder valt.

In de uitvoering werken we daarnaast samen met de provinciale realisatieprogramma's zoals Majeure Projecten & Ontwikkelbedrijf en Slimme Financiering & Participaties. Zij zijn belangrijk om onze doelen te bereiken. Bijvoorbeeld door alternatieve en slimme investerings- en financieringsmogelijkheden, kennis en advies bij gebieds- en gebouwontwikkelingen, actieve aandeelhouderschappen en deelnemingen in bijvoorbeeld campussen en organisaties voor het bedrijfsleven, digitalisering, mkb en start-ups. Zo investeren we vanuit het programma Economie, Kennis & Talentontwikkeling niet in 'stenen', maar juist in programma en faciliteiten, en benutten we juist expertise en specialismen in huis om initiatieven te versterken. Om tot effectief en gedegen uitvoering te komen worden zij aan het begin van processen nauw betrokken. Zo werken we samen aan een duurzame, concurrerende en circulaire economie.

Samenhang met andere provinciale beleidsvelden in beeld

6. Drie uitvoeringslijnen

Versterking van de economie is onze kerntaak als provincie. We stimuleren de ontwikkeling naar een sterke, toekomstbestendige en concurrerende economie door een combinatie van generiek economisch (randvoorwaardelijk) beleid en specifiek kennis- en innovatiebeleid. Dat doen we onder meer door investeringen in het vestigingsklimaat, innovatie- en kennisinfrastructuur, werklocaties, aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt en circulariteit in de maakindustrie.

Wat we de komende jaren willen bereiken en hoe we dat gaan vormgeven is uitgewerkt in drie uitvoeringslijnen:

- I. Ruimte en randvoorwaarden voor de Brabantse economie**
- II. Innovaties voor een betere toekomst**
- III. Naar een datagedreven en circulaire economie**

Uitvoeringslijn I helpt om het fundament van de Brabantse economie stevig te laten staan. Het zorgt voor voldoende ruimte voor hoogwaardige bedrijvigheid, het ontwikkelen, benutten en behouden van talent en het vergroten van arbeidsproductiviteit. Kortom: dat er een goed ondernemers- en vestigingsklimaat is en dat mensen hier graag werken. Daarom hebben we deze uitvoeringslijn gekoppeld aan de doelstellingen voor een uitstekende concurrentiepositie en een samenleving die profiteert van de economische ontwikkelingen.

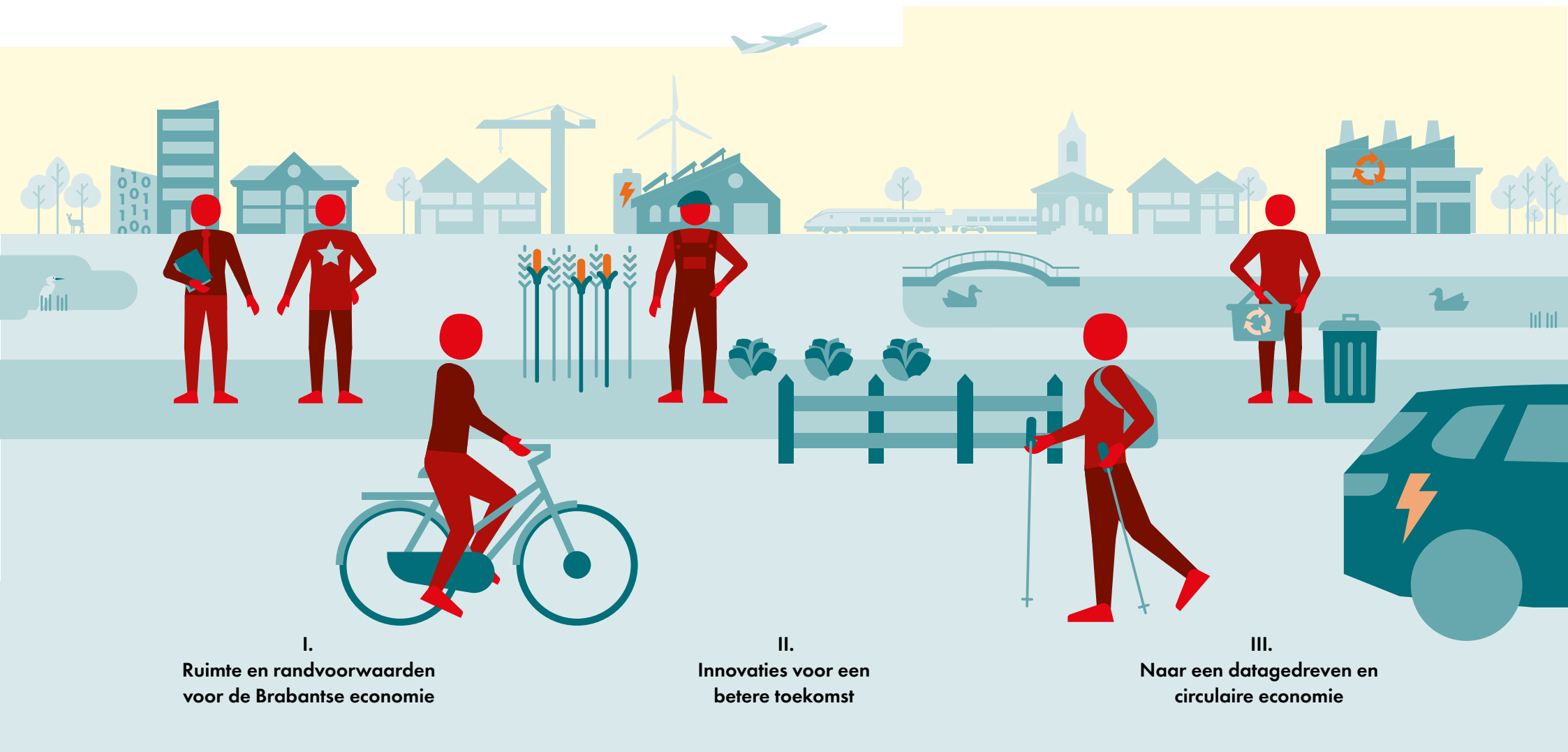
Met uitvoeringslijn II zorgen we, naast het meer generiek economisch beleid, voor meer strategisch

innovatie- en technologiebeleid. Zo ondersteunen we hoogwaardige (sleutel)technologieën, innovatieve start- en scale-ups en ecosystemen die oplossingen voor maatschappelijke opgaven bieden, transities versnellen en het verdienvermogen van morgen veiligstellen. Dat doen we vooral waar we een unieke en onderscheidende positie hebben in waardenketens. Dit draagt in belangrijke mate bij aan onze doelstellingen voor een vooraanstaande positie in het Europese innovatiesysteem, een uitstekende concurrentiepositie en een samenleving die profiteert van de economische ontwikkelingen.

In het beleidskader Economie 2030 hebben we twee versnellingsopgaven geformuleerd: digitalisering en circulariteit. De versnelling en inzet om een circulaire en datagedreven economie te worden, hebben we uitgewerkt in Uitvoeringslijn III. Daarin komen (her)gebruik en alternatieven voor fossiele grondstoffen, reductie van zogenaamde primaire grondstoffen, vergroten van datamaturiteit binnen het mkb, verbeteren van de digitale infrastructuur en verhogen van onze cyberweerbaarheid aan de orde.

Het zijn belangrijke bijdragen om onze doelstellingen waar te maken voor een verregaande circulaire economie, een uitstekende concurrentiepositie en een samenleving die profiteert van de economische ontwikkelingen.

De drie uitvoeringslijnen in beeld

Uitvoeringslijn I: Ruimte en randvoorwaarden voor de Brabantse economie

Voor een duurzame, concurrerende en welvarende economie is het belangrijk dat de basis op orde is. We willen dat het Brabants vestigingsklimaat stabiel en aantrekkelijk blijft in de toekomst. Dat valt of staat met een goede bereikbaarheid, ruimtelijke kwaliteit, voldoende ruimte voor (hoogwaardige) bedrijvigheid, prettige leef- en werkomgeving, goede aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt, ontwikkeld talent en hoge arbeidsproductiviteit. We moeten zorgen dat de tekorten waar we mee te maken hebben onze economie en het vermogen om te vernieuwen en innoveren niet negatief beïnvloeden. Met economische structuurversterking spannen we ons daarvoor in.

Wat hebben we in 2027 bereikt?

1. We hebben ingespeeld op uitdagingen en belemmeringen voor het Brabantse vestigingsklimaat.
2. Er is ruimte voor hoogwaardige economische bedrijvigheid.
3. We hebben onze inzet en strategie voor campussen en strategische locaties voor innovatie aangescherpt en de samenwerking daartussen versterkt.
4. We hebben voldoende talent op alle niveaus ontwikkeld, benut en behouden voor Brabant.
5. De arbeidsproductiviteit in Brabant is verhoogd.
6. De welvaartsniveaus in alle Brabantse regio's is verhoogd door de kracht van de ene regio te verbinden aan de andere regio.

Wat gaan we hiervoor doen?

Inspelen op uitdagingen en belemmeringen voor het Brabantse vestigingsklimaat

We zoeken als provinciale organisatie met elkaar oplossingen voor schijnbare tegenstrijdigheden. Bijvoorbeeld tussen economische belang en het belang van natuur, of tussen economie en gezondheid. Dit doen we nadrukkelijk in samenhang met andere beleidsthema's, zoals werklocaties, Ruimtelijk Voorstel, verduurzaming van bedrijventerreinen en industrie. Vanuit het programma Economie, Kennis & Talentontwikkeling leveren we daar een directe bijdrage aan. Dat doen we via ons missiegedreven innovatiebeleid (bijvoorbeeld op het gebied van onze

energievoorziening) en we schakelen in deze uitvoeringsperiode mee bij de ontwikkeling van onder andere Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof 2.0 en de verduurzaming van bedrijventerreinen via het programma Grote Oogst. We gaan daarnaast onderzoek doen naar PFAS in de maakindustrie. We zetten in op circulariteit door gebruik van andere grondstoffen en willen processen verregaand circulair maken.

We geven ruimte aan hoogwaardige economische ontwikkeling

Op basis van de ruimtelijk-economische verkenning (REV) maken we een ruimtelijk-economisch perspectief en scherpen we ons instrumentarium op het gebied van investeringen, uitgifte en acquisitie aan. Dit perspectief kan om nadere uitwerking vragen gedurende deze uitvoeringsperiode. Zo kunnen we sterker sturen op het aantrekken en behouden van hoogwaardige economische bedrijvigheid en meer toegevoegde waarde, bijvoorbeeld op het gebied van arbeidsproductiviteit, R&D, duurzaamheid, circulariteit, bijdragen aan gezondheid et cetera. We gaan door met de strategie 'from volume to value'. We maken, net zoals met het Rijk en andere provincies binnen GRIP, afspraken met de BOM hoe ze deze regionale meerwaarde meenemen in hun inzet. Deze toegevoegde waarde voor Brabant is ook ons uitgangspunt voor onze inzet op onder meer de logistiek, de Delta Rhine Corridor en de havenstrategie Moerdijk. We willen niet alleen een doorvoerprovincie zijn: het is niet alleen dóór Brabant, maar ook vóór Brabant!

Meer gerichte inzet op campussen en strategische locaties voor innovatie

Campussen en strategische locaties voor innovatie hebben een belangrijke positie: ze zijn een fysiek brandpunt voor innovaties en (nieuw) ondernemerschap. Kennisinstellingen en bedrijven zijn er gehuisvest, technologie en kennis komen er samen, faciliteiten worden gedeeld en er ontstaan start- en scale-ups die daardoor kunnen groeien. Ze zijn ook een belangrijke facilitator voor de groei van sterke Brabantse ecosystemen en dragen bij aan missies. Als provincie hebben we in het afgelopen decennium fors en met impact in campussen geïnvesteerd, zoals op Pivot Park, de campus op gebied van lifesciences en pharma. De evaluatie die we hebben uitgevoerd in 2022 laat dat goed zien. We stellen via de Verstedelijkingstafel een integraal afwegingskader verstedelijking op, dat als onderlegger geldt voor provinciale inzet bij gebiedsontwikkelingen en werklocaties. Onze campusstrategie is daar een onderdeel van. We brengen focus aan en zetten middelen effectiever in. Strategische autonomie en economische veiligheid nemen we nadrukkelijk mee. Voorgenomen exit-strategieën zijn daarom gezien de geopolitieke situatie in algemene zin nu niet verstandig. We wegen dit per initiatief af. We versterken verder de samenwerking tussen verschillende campusorganisaties en -locaties (en campusachtige omgevingen) in Brabant. Dat doen we via een actief netwerk om kennis en ervaring uit te wisselen, Brabantbrede startersfaciliteiten uit te rollen, gezamenlijke businessdevelopment tot stand te brengen en verbinding met onderwijsinstellingen te leggen. Voor de financiering van deze

locaties zoeken we in deze periode ook andere partners, zoals pensioenfondsen en verzekeraars.

We investeren en faciliteren waar nodig in kennisprogramma's, onderzoeksfaciliteiten, testruimten, hybride leeromgevingen en fieldlabs. Dat doen we vooral als ze een onderscheidend karakter hebben en cruciaal zijn voor de doorontwikkeling van Brabantse ecosystemen. Ontwikkelen van de locaties die belangrijk zijn voor onze economie doen we via het provinciale Ontwikkelbedrijf. Op dit moment zijn we al partner in programmering en voorzieningen bij bijvoorbeeld 't Zoet in Breda, Breda Game hub en Innovatiedistrict in 's-Hertogenbosch.

Voldoende en ontwikkeld talent voor de grote opgaven van Brabant

We stimuleren dat er voor de grote opgaven van Brabant voldoende menselijk kapitaal is. We kunnen onze transities namelijk alleen versnellen als er ook voldoende handen en hoofden beschikbaar zijn. En zoals gezegd is de druk op de arbeidsmarkt groot.

Ontwikkelen van talent: inzet op transitie- en tekortsectoren

Voor een succesvolle transitie naar een circulaire en data-economie hebben we vaardigheden op andere terreinen nodig. Denk aan circulariteit, digitalisering, AI en robotisering. We bereiden het beschikbare arbeidspotentieel daarom zo goed mogelijk voor op deze nieuwe werkzaamheden, bijvoorbeeld door de

ontwikkeling van bij-, om- en herscholingsaanbod.

Ook versterken we de leercultuur bij bedrijven, ontwikkelen we onze aanpak Leven Lang Ontwikkelen (LLO) door en faciliteren we hybride leeromgevingen, waarvan duaal opleiden een belangrijk onderdeel is. Vanuit de Kennispacten HO en MBO en de Techniekcoalitie Brabant ontwikkelen we doorlopende leerlijnen. We bezien of meerdere Brabantse partners bij de Kennispacten kunnen aansluiten. Via Pact Brabant ondersteunen we als provincie werkgevers om de match tussen vraag en aanbod te verbeteren. Dat doen we onder meer via BrabantLeert en door werkgevers te stimuleren in te zetten op vaardigheden en competenties (skills) in plaats van louter diploma's.

Behouden van talent voor het Brabantse mkb

We behouden talent en afgestudeerden voor Brabant en voorkomen de zogenoemde *braindrain*. Daarvoor hebben we een landschap van aantrekkelijke werkgevers en hogeronderwijsinstellingen nodig, zodat talent voor Brabant kiest. We willen afgestudeerden koppelen aan het Brabants mkb via de doorontwikkeling van het mkb-traineeship. Deze sector is namelijk druk bezig met transities. En ook inspireren we werkgevers om talent aan zich te binden via ons netwerk Brabants Besten.

We kunnen daarnaast in Brabant niet zonder internationale medewerkers. We optimaliseren de dienstverlening en informatievoorziening voor deze doelgroep door ze te voorzien van informatie over procedures, evenementen en vestigen. De Brabantse Migratie- en Informatiepunten, het Holland Expat

Centre South en de Grens Informatiepunten (voor grenswerkers in Duitsland en België) integreren en versterken we meer dan nu het geval is.

Verhogen van de arbeidsparticipatie

De arbeidsmarkt is ongekend krap. Toch staan er nog steeds veel mensen aan de kant of werken in deeltijd. We kunnen echter iedereen gebruiken. Werk en inkomen hebben bovendien een belangrijke invloed op de brede welvaart in Brabant. Als je een baan hebt, kun je je immers ontplooiën, een bijdrage leveren aan de samenleving, zingeving ervaren en je sociale netwerk en positie versterken. Vernieuwende plannen en methoden die mogelijke oplossingen bieden om mensen - van jong tot oud - aan het werk te helpen en te houden, stimuleren we de komende periode. We blijven hierbij scherp op onze rol ten opzichte van onze partners in PACT Brabant, zoals gemeenten en het UWV.

Innovatie voor een hogere arbeidsproductiviteit

De groei van de arbeidsproductiviteit is de maat voor de efficiëntie waarmee wordt gewerkt. We zien dat deze in Nederland al enige tijd afzwakt. Dit in tegenstelling tot concurrerende landen zoals Duitsland, Verenigde Staten, Denemarken en Zweden, waar de groei nog wel toeneemt. Dat heeft verschillende oorzaken, zoals werkgelegenheidsverschuiving van hoogproductief (zoals chemie, elektrotechniek) naar

laagproductief (zoals recreatie) en een toename van het aantal zelfstandigen. Om de dynamiek op de arbeidsmarkt op te vangen zetten we in op de groei van de arbeidsproductiviteit. De afgelopen periode hebben we via de innovatiecoalitie Smart Industry 4.0 een boost gegeven aan robotica en programma's op het gebied van slimmer werken. De komende periode zetten we steviger in op (samen)werking met technologie, zoals cobots, immersieve toepassingen (*Virtual reality (VR)*, *Augmented reality (AR)*, *Mixed reality (MR)*) en *digital twins* en werken we de coalitie verder uit. Maar we gaan ook werken aan de verhoging van de vaardigheden van de Brabantse beroepsbevolking, zodat werknemers mee kunnen groeien met de veranderende omstandigheden en eisen. Onze uitvoeringsstrategie 'from volume to value' draagt hieraan bij.

Kracht van de ene regio verbinden aan de andere regio

Brabant is een provincie met vier sterke regio's. Ze hebben elk een onderscheidend economisch profiel, maar zijn op een aantal gebieden complementair. En ze staan voor een paar vergelijkbare opgaven. Daarom benutten we kansen voor onderlinge samenwerking. Zo versterken we innovatie en ondernemerschap in Brabant en zorgen we dat hoogwaardige bedrijvigheid in Brabant zich ontwikkelt en kan groeien. Bijvoorbeeld omdat het efficiënt is dat bedrijven vanuit de ene regio aansluiten bij samenwerkingsverbanden in andere regio's. We vinden het belangrijk om een brug te slaan tussen

verschillende Brabantse ecosystemen en regio's. Daarom werken we samen met de BOM en de triple-helixorganisaties de gezamenlijke Brabantse Agenda verder uit, zodat we langjarig kunnen programmeren.

We zien dat het succes van de regio's groot is, maar ook dat die successen uitdagingen met zich meebrengen. De semicon-industrie is bijvoorbeeld zowel belangrijk vanuit verdienvermogen als vanuit strategische autonomie. De doorontwikkeling ervan vraagt dat de regio Brainport een schaa sprong doormaakt om toonaangevend te blijven op het gebied van wonen, mobiliteit, bereikbaarheid, talent en innovatie. Daarnaast zoeken echter ook andere technologische innovaties, industrieën en hun toeleveringsketens in Brainport naar ruimte voor opschaling of uitbreiding. Het is belangrijk dat we de maatschappelijk belangrijke innovaties en hoogwaardige werkgelegenheid optimaal benutten voor Brabant en Nederland. Dat vraagt om een strategische aanpak met verbindingen over regio's heen, en om investeringen in ecosystemen in de regio's waar nieuwe activiteiten landen. Prognoses laten verder zien dat een circulaire economie de nodige extra ruimte vraagt. Dat vereist een efficiënt gebruik van de schaarse ruimte op een bovenregionaal niveau. Door de kracht en successen van de ene regio te verbinden met de andere regio vergroten we het welvaartsniveau en de toegevoegde waarde in alle regio's.

Operatie Beethoven

De microchipsector is cruciaal voor de wereldwijde economie, de economische veiligheid van Nederland en de strategische autonomie van Europa. Het is een sector waarvan het zwaartepunt zich vooral in de Brainportregio bevindt. Om het vestigings- en ondernemingsklimaat in de microchipsector te verbeteren heeft de Provincie Noord-Brabant in maart '24 met het Rijk en de Brainportregio een convenant gesloten. Er is gewerkt aan een maatregelenpakket van €2,51 miljard, waarvan ongeveer twee derde door het Rijk wordt bijgedragen en een derde door regionale overheden, kennisinstellingen en bedrijfsleven. Dit pakket komt boven op de Brainportdeal van € 1,6 miljard uit 2022. Die laatste is bedoeld om de economische schaa sprong te accommoderen, met afspraken op het gebied van talentontwikkeling, mobiliteit, woningbouw en netcongestie.

Uitvoeringslijn 1: Ruimte en randvoorwaarden voor de Brabantse economie

2024

- Samenwerking met de arbeidsmarktregio's is herijkt
- Onze kennispositie en inzicht in de Brabantse economie is versterkt
- Ruimtelijk-economisch perspectief ontwikkeld en ingebracht in proces Ruimtelijk Voorstel
- Gelobbyd voor minder belemmerende wet- en regelgeving rondom internationaal werken
- Verbeterde informatievoorziening en advies aan internationale medewerkers en studenten
- Sociaal innovatieve werkgevers hebben andere werkgevers geïnspireerd (Brabants Besten)
- Arbeidsbehoeften bepaald vanuit nieuwe innovatieve ontwikkelingen

2025

- Hernieuwde strategie op campussen als onderdeel van de provinciale Verstedelijingsstrategie
- Afwegingskader, rol van de provincie en samenwerking rondom campussen gereed
- Kennisdeling en uitwisseling tussen campussen is verbeterd door een uitgebreid netwerk
- Provincie is versterkt in haar rol in arbeidsmarktbeleid voor Brabant binnen de nationaal hervormde infrastructuur arbeidsmarktbeleid
- Economisch perspectief op gebied van stikstof, netschaarste en ruimteschaarste ingebracht in provinciale trajecten
- Aanpak rondom arbeidsparticipatie gereed en in uitvoering gebracht
- Aanpak voor vermindering uitval bij tekortsectoren gereed en eerste projecten in uitvoering
- Provinciale aanpak gereed voor groei van de arbeidsproductiviteit en eerste projecten in uitvoering
- Aanbod bij- en nascholing via BrabantLeert verbeterd
- Aanpak voor het in positie brengen en houden van jong talent op de Brabantse arbeidsmarkt van morgen gereed

2026 en verder

- Aanpak voor in positie brengen en behoud van recent afgestudeerden voor het Brabantse mkb is in uitvoering
- Betere aansluiting opleidingen op beroepspraktijk door aanjagen van de verbinding werkgevers en onderwijs
- Werkgevers aan de slag met het denken in vaardigheden en competenties (skills)

Uitvoeringslijn II: Innovaties voor een betere toekomst

Brabant is dé innovatieregio van Nederland, en op onderdelen zelfs van Europa. Als provincie willen we die positie behouden en verder uitbouwen. We zetten in op start- en scale-ups en (sleutel)technologieën die aan de ene kant oplossingen bieden voor maatschappelijke opgaven en transities versnellen (op het gebied van energietransitie, grondstoffentransitie, eiwittransitie, gezond ouder worden en veiligheid en weerbaarheid in fysieke en digitale omgeving), en aan de andere kant het verdienvermogen van morgen veiligstellen. Vooral waar we een unieke en onderscheidende positie hebben in waardenketens die passen bij de sterke Brabantse clusters. We realiseren ons daarbij dat internationaal innovatief en concurrerend blijven geen vanzelfsprekendheid is. Zeker niet gezien het internationale en geopolitieke krachtenveld waarin we ons nu bevinden.

Wat hebben we in 2027 bereikt?

1. We hebben een verbeterd en up-to-date instrumentarium voor het ondersteunen en financieren van innovatieve start- en scale-ups.
2. Het stuwende Brabantse mkb is gestimuleerd en gefaciliteerd om meer innovatieve producten op de markt te brengen die bijdragen aan (een van de) vijf missies of de ontwikkeling van sleuteltechnologieën.
3. We hebben technologische doorbraken en toepassingen van nieuwe technologieën gestimuleerd en gefaciliteerd ten behoeve van de missies door de ontwikkeling van nieuwe en de uitbouw van bestaande Brabantse innovatiecoalities.
4. We hebben de (door)ontwikkeling van sleuteltechnologieën aangemoedigd.

Wat gaan we hiervoor doen?

Verbeteren van het ecosysteem voor start-ups en scale-ups

Innovatieve start- en scale-ups zijn belangrijk voor de (deel)oplossingen van morgen. Belemmeringen die start-ups ervaren rondom financiering en doorgroei nemen we zo veel mogelijk weg. Wij helpen daarom het netwerk van instrumenten en financieringsmogelijkheden voortdurend sluitend te houden voor alle ontwikkelingsfasen van innovatieve starters. De markt ontwikkelt zich en de inzet van andere (markt)partijen verandert continu. Daardoor zien we verschuivingen in het financieringslandschap en de -vraag. De hoofd-

route voor dienstverlening en financiering via Braventure (het samenwerkingsverband tussen Brabantse kennis- en onderwijsinstellingen, de BOM en triple-helixorganisaties) en het Brabant Start-up Fonds (BSF) blijven we steunen. We evalueren zoals afgesproken Braventure en het BSF en actualiseren het Innovatiefonds. Op basis daarvan ontwikkelen we het ondersteuningsaanbod en instrumentarium door. We houden voor BSF rekening met een nieuwe kapitaalstorting in 2025, bij voorkeur in samenwerking met het Rijk. We hebben de ambitie om het BSF te verbreden zodat in heel Brabant start-ups die werken aan maatschappelijke opgaven worden ondersteund. Ook voor bijvoorbeeld start-ups binnen de plant-based en circulaire economie. We stoppen met de regeling voor Stimulering van Innovatie in de Regio (SIR), omdat we een sterke overlap zien met andere regelingen. We brengen het Brabant Outcomes Fund (BOF) onder bij de BOM, om het gat te dichten in de financiering voor sociaal-innovatief ondernemerschap.

Meer start-ups dan voorheen moeten doorgroeien tot scale-up. Er zijn weinig financieringsbronnen aanwezig voor grotere tickets om vervolgrondes voor scale-ups te kunnen laten slagen. We onderzoeken of de Brabantse Immunisatieportefeuille een oplossing kan bieden om een deel van dit gat te dichten. Onze huidige samenwerking binnen de mkb-plusfaciliteit met Invest-NL en het Europees Investeringsfonds loopt ten einde. We oriënteren ons op korte termijn op het vervolg. Binnen het Brabant Start-up Framework (dat de groei van start-ups en scale-ups verdeeld in vier levensfasen) richten we ons de komende periode op

programma's voor levensfasen twee en drie, nadat we afgelopen jaren juist hebben geïnvesteerd in levensfase één. We stellen daarnaast een Brabantse Start-up Agenda (BASE) op, samen met andere publieke en private partners in het Brabantse start-up ecosysteem. Dit kan dan als bid dienen voor het Rijk en de EU.

Stimuleren en faciliteren van vernieuwing door het innovatieve mkb

Het innovatieve mkb is van oudsher belangrijk voor de economie als leverancier van innovatieve producten en processen. Ze zorgen voor werkgelegenheid, zijn belangrijke toeleveranciers voor grootbedrijven en maken gebruik van kennis die ze zelf ontwikkelen of die kennisinstellingen doorontwikkelen. We stimuleren, financieren en faciliteren innovaties (haalbaarheids- en R&D-projecten) van het mkb via de MIT-regeling (Mkb-innovatiestimulering Regio en Topsectoren). Dat doen we samen met het Rijk, vanuit de Kennis- en Innovatie-agenda en het Kennis- en Innovatieconvenant (KIA-KIC). Het is onze intentie en die van het Rijk en andere provincies om na 2024 de MIT-regeling voort te zetten. Daarnaast verbinden we (onder andere via de BOM) het Brabantse innovatieve mkb aan nationale en Europese fondsen en regelingen. Denk aan het nationale Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid (MTIB) en het Europese OP-Zuid, Eurostars en Horizon-programma.

Stimuleren van doorbraken en toepassingen van nieuwe technologieën

Net als in de afgelopen periode stimuleren en faciliteren we de vorming van Brabantse of nationale innovatiecoalities en -projecten. Daarin dagen we het bedrijfsleven en kennisinstellingen uit om te helpen producten en diensten in verwachte groeimarkten te ontwikkelen, die bij kunnen dragen aan de maatschappelijke transitie. Per uitdaging zetten we gezamenlijk een (publiek-private) innovatie-infrastructuur neer. Daaraan koppelen we R&D-projecten die leiden tot een proof-of-concept, die op hun beurt weer leiden tot industriële opschaling. Daarbij zetten we de eindgebruiker of -klant centraal. De ervaring leert dat succesvolle coalities een meerjarige inzet nodig hebben.

Uitbouwen en beter richten bestaande innovatiecoalities

Een aantal innovatiecoalities is al in uitvoering, zoals op het gebied van batterijen, zonne-energie, nucleair, e-wittransitie, digitale weginfrastructuur en medische technologie. Ze hebben veelal een looptijd tot 2026 of verder. Deze coalities bouwen we verder uit, richten we beter en brengen we tot wasdom. Bij alle coalities bekijken we nadrukkelijk hoe internationalisering (via brede aanpak Internationalisering) hieraan kan bijdragen en versterken. Dat doen we onder meer door het organiseren van de Brabant Innovation Days (BID) in de focuslanden en -regio's waar wij als provincie mee samenwerken of waar we kansen zien.

Beoogde nieuwe innovatiecoalities

In de komende periode zetten we in op een aantal andere uitdagingen. We ontwikkelen:

- Een nieuwe coalitie op waterstof
- Twee nieuwe coalities voor een circulaire economie: Circular Semicon en Vezelstrategie
- Een nieuwe coalitie voor farmaceutische technologie
- Een nieuwe coalitie op het gebied van zowel cybersecurity als Defensie
- Een nieuwe coalitie met betrekking tot toekomstbestendige hightech productieketens

Inspelen op kansen die zich nog voor gaan doen

Het is simpel: we kunnen niet voorspellen welke technologische doorbraken en innovatieve oplossingen zich de komende jaren zullen voordoen. Daarom houden we ruimte om kansen die zich nog aandienen te verzilveren door gerichte en precieze interventies. Een goed voorbeeld daarvan is het BITS-programma dat we samen met Brainport, de ministeries van Defensie en Economische Zaken en de BOM uitvoeren op de missie Veiligheid. Het programma is een versneller van innovaties binnen de zogenoemde *dual use* technologieontwikkelingen. Het past bovendien bij het Brabants DNA en kent een grote maatschappelijke noodzaak door de gewijzigde geopolitieke situatie. We brengen in kaart hoe ook de ontwikkeling van Brabantse locaties voor Defensie hieraan kan bijdragen. Verder houden we oog voor ecosysteemversterkende innovatieprojecten die anders van aard zijn dan een innovatiecoalitie, maar die wel bijdragen aan één van de missies of de ontwikkeling van sleuteltechnologieën.

Onze inzet op de vijf missies via innovatiecoalities

Missie 1 De energietransitie

Onze energievoorziening is op aan het veranderen. Fossiele brandstoffen maken plaats voor hernieuwbare energiebronnen en decentrale energievoorziening wordt steeds belangrijker. We willen bijdragen aan nationale en Europese doelstellingen op dit gebied. We werken samen met onze partners aan nieuwe initiatieven die de transitie naar duurzame energie versnellen en die tegelijkertijd nieuwe bedrijvigheid creëren en onze internationale concurrentiepositie versterken.

Batterij

We werken samen met partners (waaronder Holst Centre, TU Eindhoven, TNO Mobility & Built Environment) aan het versterken van het batterijtechnologiecluster in Brabant en verkennen de mogelijkheid om een positie te verwerven in semi-industriële pilotproductie. Dit doen we onder meer door educatieve programma's te ontwikkelen om arbeidskrachten voor te bereiden op de toekomst van batterijtechnologie.

Solar

Het belang van zonnestroom in de energietransitie is groot. We werken samen met partners (TNO Solliance en BOM) aan een nieuwe generatie flexibele hoog rendement PV-folie op basis van perovskiet, die geïntegreerd kan worden in de gebouwde omgeving en klantgericht geproduceerd kan worden. De resultaten van deze ontwikkeling zijn veelbelovend waarbij Brabantse ketenbedrijven in de opzet van het solar-ecosysteem nauw betrokken worden.

Nucleair

We willen als provincie nadrukkelijk vooroplopen bij de ontwikkeling van Small Modular Reactoren (SMR). Eén van de technologieën die binnen SMR's wordt ontwikkeld is de Molten Salt Reactor (MSR). In het

Bestuursakkoord 2023-2027 is afgesproken dat Brabant de kansen onderzoekt voor Molten Salt Reactoren vanuit de, in de vorige bestuursperiode opgestarte, innovatiecoalitie 'Nucleaire energie voor de toekomst'. Op basis van deze resultaten starten we een vervolgtijtraject. Door als Brabant nu al stappen te zetten kunnen we bouwen aan een robuust Nederlands kennis- en bedrijvencluster in kernenergie en versterken we onze hightech sector. De focus voor Brabant is gericht op het bouwen aan een coalitie rondom Generatie IV-technologie waaronder de Molten Salt Reactor van Thorizon. Met het ministerie van EZK en in samenwerking met andere provincies concretiseren we het SMR-programma, en willen we op termijn projectaanvragen indienen om aanspraak te maken op het SMR-budget bij EZK.

Duurzame, slimme en toekomstbestendige mobiliteit voor mensen en goederen

We zetten in op een mobiliteitstransitie om duurzame oplossingen voor mobiliteit te bevorderen. We werken hierbij aan digitale weginfrastructuur en next level logistics. Verder investeren we in innovaties voor energiezuinige technologieën en voertuigen en bevorderen we de ontwikkeling van nieuwe klimaat-neutrale brandstoffen en elektrische aandrijvingen. Ook bereiden we ons energiesysteem voor op nieuw in te passen technologieën.

NIEUW - Waterstof

Waterstof gaat als energiedrager een belangrijke rol spelen in toekomstige energiesystemen en bij het terugdringen van netcongestie. Een nieuwe generatie elektrolyzers is nodig om groene waterstof te maken, maar de productie moet nog efficiënter en onafhankelijk(er) worden van schaarse grondstoffen. De innovatiecoalitie Waterstof draagt bij aan deze maatschappelijke urgentie en verbindt de bijdrage vanuit de Brabantse hightech-systemssektor met de ontwikkeling van waterstofproductiesystemen en -equipment waarmee we verdienvermogen voor de Brabantse economie van morgen creëren. In de innovatiecoalitie waterstof zijn drie ontwikkellijnen uitgewerkt, te weten Technologische Internationale Innovatie, Human Capital en Samenwerken Innovatie & Trade.

NIEUW - Connected Cooperative Automated Mobility

Inzet is het verwerven van een concurrerende internationale positie op het gebied van ontwikkelen en testen van slimme toekomstige mobiliteitsoplossingen en een veilige toelating op de weg van nieuwe mobiliteitsconcepten. De afgelopen jaren hebben we aan het fundament hiervoor gewerkt, waaronder het MARQ (Mobility Applied Research Quarter) in Helmond. In samenwerking met onze partners richten we ons nu op Connected Cooperative Automated Mobility (CCAM). In CCAM staat het ontwikkelen van technologieën om tot autonoom rijden (level 4 en 5) te komen centraal. Daarvoor is digitale en fysieke testinfrastructuur noodzakelijk. We houden bovendien de ontwikkelingen in 5G/6G-netwerken, communicatie en high performance computing voor autonome

mobiliteit en transport nauwlettend in de gaten. Dit draagt zowel bij aan slimme, veilige en duurzame mobiliteit en leidt tot innovatieve doorontwikkelingen en concurrentievoordelen voor het Brabantse bedrijfsleven en systeemontwikkelaars die zich bezighouden met onder meer radar, lidar, chips, ai-modellen en 3d-maps.

Missie 2 Circulaire economie & de grondstoffentransitie

We werken aan een duurzame en circulaire economie. Onze inzet op dit gebied krijgt vorm via verschillende routes (zoals beschreven in uitvoeringslijn 3). Een daarvan is het werken aan slimme technologische oplossingen.

NIEUW - Circulair Semicon

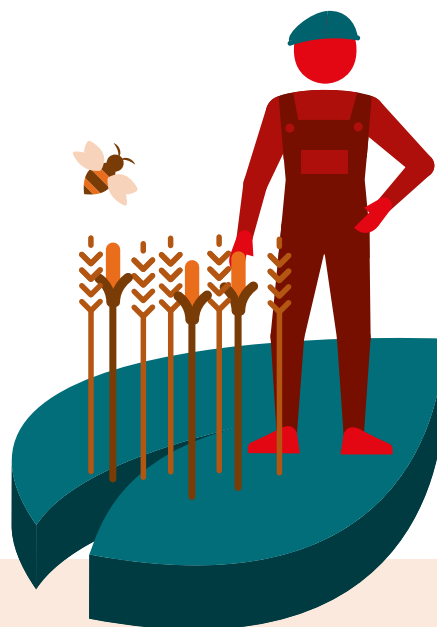
In de semicon-sector wordt veel gebruik gemaakt van hoogwaardige en veelal schaarse materialen. Samen met de BOM, Brainport Industries en Impact X werken we aan een brede coalitie van samenwerkende partijen in de semiconketen. Doelstelling is het sluiten van materiaalketens en daarmee het borgen van de grondstoffenbeschikbaarheid. Vanuit de innovatiecoalitie Circular Semicon willen we inzetten op onder meer de ontwikkeling van circulaire bedrijfsstrategieën en meerwaardecreatie, kennis en vaardigheden, de ontwerpfasen en verlenging van de levensduur en het gebruik van data en digitalisering om circulariteit te versnellen. We zoeken hierbij naar aansluiting bij bestaande groeifondsmiddelen en Europese financieringsmogelijkheden.

NIEUW - Vezelstrategie

We ontwikkelen een innovatiecoalitie om verwerkingscapaciteit in Brabant te creëren voor de geteelde of te telen groene grondstoffen en/of reststromen. We hebben groen innovatieve machines nodig om vezelverwerking mogelijk te maken. Zo kunnen we het gebruik van groene grondstoffen en mogelijke reststromen daarvan bevorderen en het gebruik van fossiele materialen verminderen. We ontwikkelen samen met partners een veelzijdige aanpak: van het bevorderen van ondersteunende wetgeving, publiek-private partnerschappen tot het stimuleren van de vraag uit de markt. Deze innovatiecoalitie sluit aan op Building Balance en het ENZuid-programma dat inzet op het benutten van zoveel mogelijk bruikbare stoffen uit planten. We zoeken hierbij naar samenwerking en financiële ondersteuning via het Interregprogramma.

Missie 3 Voedselketens in harmonie met omgeving en klimaat

Noord-Brabants unieke voedselproductieketen staat voor de uitdaging om haar leidende rol in de toekomst te bestendigen. We streven naar een duurzamer en gezonder voedselsysteem met een minder dierlijk en meer plantaardig voedselpatroon.

Scale up Plant (eiwittransitie)

Samen met het bedrijfsleven, kennisinstellingen, de BOM en REWIN ontwikkelen we het ecosysteem Scale Up Plant Brabant om opschaling richting de markt van plantbased food ingredients en non-food (biobased) materialen te realiseren. Met dit Brabantse ecosysteem spelen we flexibel in op toekomstige (markt)ontwikkelingen en trends op het gebied van de grondstoffen-, voedsel- en eiwittransitie.

NIEUW - Hightech in de Agro- en Voedselindustrie

Verdere investeringen in ontwikkeling van innovaties t.b.v. robotica in de primaire sector (smart farming) worden opgepakt wanneer er sprake is van een aanvullende innovatie met kansen voor de Brabantse maakindustrie. Ten aanzien van robotica/cobotica (smart processing) in de voedselproducerende industrie volgen we de in gang gezette ontwikkelingen, o.a. via Next Tech Food Factories. We gaan verkennen welke mogelijkheden en kansrijke verbanden er te maken zijn met innovaties in Hightech Systems & Materialen (bv. fotonica) en data en digitalisering (bv. met behulp van AI).

Missie 4 De vergrijzing en het gezond houden van onze ouder wordende bevolking

We dragen bij aan de Provinciale doelstelling van drie gezonde levensjaren erbij door in te zetten op innovatie binnen een drietal domeinen: Medtech, Healthtech en Lifesciences. Daarnaast blijven we aandacht houden voor innovaties die het gebruik van dierproeven kunnen verlagen zoals data, VR en digital twinning en stimuleren initiatieven op dat gebied. We kijken daarbij naar landelijke ontwikkelingen zoals TPI, toegekende Groeifonds aanvraag Centrum voor Proefdiervrije Biomedische Translatie en Europese kansen.

Medische technologie

De Brabantse Medtech sector is internationaal sterk en biedt een goede basis voor verdere groei. We ontwikkelen samen met onze partners (Brainport Development, BOM en TU/e) een Masterplan Medtech. Hierbij wordt kennis en kunde over medische technologie en hightech samengevoegd en werken we samen met het groeifondsprogramma NXTGen Hightech en Europese partners.

Regeneratieve geneeskunde (Regmed)

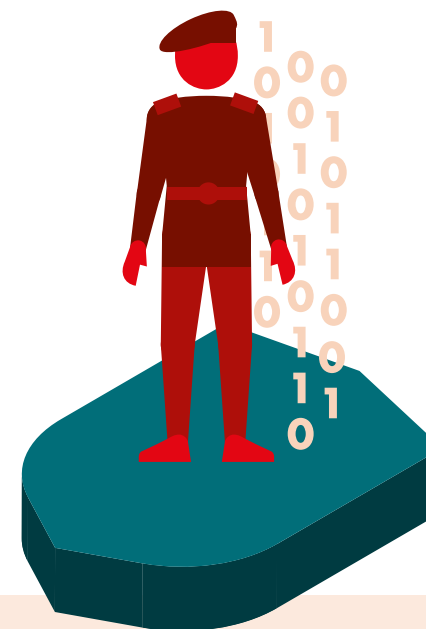
Regeneratieve geneeskunde is een nieuwe zich ontwikkelende technologie waar Brabant in voorop loopt. Samen met de andere provincies blijven we als trekker samen met de andere provincies aangehaakt bij het RegmedXB-initiatief. We stimuleren de ontwikkeling van SBMC en bevorderen de groei naar een sterke zelfstandige positie als eerste stap naar een sterke regmed-sector in Brabant. We werken hierbij samen met het groeifondsprogramma NXTGen Hightech.

NIEUW - Lifesciences

We stimuleren samenwerking binnen het LifeSciences manufacturing cluster Brabant en we streven naar verdere samenwerking met Pivot Park in Oss. We stimuleren de verdere versterking van de Pivot Park campus en werken aan meer new business in Brabant via een incubatorprogramma.

Missie 5 Het zorgen voor veiligheid en weerbaarheid in zowel de fysieke als digitale omgeving

Met slimme oplossingen bijdragen aan een veilige maatschappij staat in deze missie centraal.

AI, data en IT

De innovatiecoalitie AI, data en IT dient als motor voor het stuwend mkb en de start-ups van morgen. Deze coalitie heeft zowel impact op de transitie naar een digitale en datagedreven economie, maar ook op de missies energie en gezondheid. Met deze innovatiecoalitie helpen we het Brabants bedrijfsleven om concurrerender te worden. Ook dagen we start-ups en studenten door middel van AI-challenges uit om de innovatiekracht van Brabant te verhogen door met innovatieve oplossingen te komen voor maatschappelijke problemen.

NIEUW - Defensie

De provincie Noord-Brabant beschikt over een sterk en groot defensie-ecosysteem. Startend vanuit de samenwerking binnen 'Maintenance Valley' in Woensdrecht wordt al vele jaren geïnvesteerd in de publiek-private samenwerking met Defensie. De groeiende maatschappelijk noodzaak om te investeren in (inter)nationale veiligheid biedt kansen om in Noord-Brabant versnelling aan te brengen in de samenwerking en zo veiligheid, strategische autonomie alsook ons verdienvermogen te laten groeien. We zetten in op continuering van de huidige inzet op 'smart maintenance' in Brabant (in samenwerking met partners zoals WCM en BOM). We gaan aan de slag met het versterken van het Brabantse defensie-ecosysteem door het voortbouwen op de strategische samenwerking met Defensie (BITS, MINDBase, F-35 stuurgroep), het ontwikkelen van fieldlabs (CAMPIONE en AMICI) en de versterking van de samenwerking tussen de Brabantse Clusters

(innovatieprojecten, cross-sectorale consortia en sessies, events e.d.). Verder zetten we in op de ontwikkeling, opschaling en toepassing van defensie-innovaties door ondersteuning bij financiering en venture building en door het verbinden van de Nederlandse industrie met de ketens van Internationale fabrikanten. Tot slot faciliteren we (dual use) defensie-innovaties met behulp van datatechnologieën zoals AI, cybersecurity, digitale connectiviteit, Immersive tech en robotica.

NIEUW - Cybersecurity

De huidige Europese regelgeving, technologische ontwikkelingen (zoals AI en quantum computing) en geopolitieke situatie vraagt om meer actie op gebied van cybersecurity zodat we onze strategische economische positie kunnen behouden. Zowel voor ondernemers als bedrijven in de technologische sector. We bouwen verder aan een ecosysteem binnen Brabant en verkennen kansen voor diverse innovatieve niches op gebied van cybersecurity (bijvoorbeeld cryptologie en OT-security). We ontwikkelen in samenwerking met overheden, kennisinstellingen en het bedrijfsleven acties en diensten die de Brabantse economie toekomstbestendiger maken.

IC Smart Industry 4.0

De innovatiecoalitie Smart Industry 4.0 fungeert als vliegwiel door te zorgen dat snellere en productievere productieprocessen sneller ingepast worden en de arbeidsproductiviteit verhoogd wordt. Met deze innovatiecoalitie leveren we een bijdrage aan een toekomstbestendig Brabant door in te zetten op ontwikkeling en verspreiding van kennis en financiële ondersteuning van de hightechsector. Deze innovatiecoalitie heeft met name impact op de missies rondom energie, gezondheid en voedsel. Zo gaat Brabant beter, slimmer en sterker de toekomst in.

NIEUW - Toekomstbestendige hightech productieketens

De productieketen van de maakindustrie staat onder grote druk, van nieuwe eisen van OEM's, hogere energiekosten, groei en krimp uitdagingen in specifieke sectoren, personeelsproblemen, nieuwe regelgeving vanuit Europa rondom materiaalgebruik en circulariteit. Maar tegelijk zijn er meer dan genoeg technische en organisatorische mogelijkheden (van nieuwe materialen tot slimmer ontwerpen) die hier antwoord op kunnen geven. Als provincie willen we hier de komende tijd in slimme samenwerking met de relevante partners in de hightech acties ontwikkelen die daarnaast ook antwoord geven op maatschappelijke uitdagingen met een focus op de energietransitie. Een win-win kans.

Ondersteuning ontwikkelingen Brabantse sleuteltechnologieën

Sleuteltechnologieën zijn technologieën die een grote impact hebben op de manier waarop we leven, leren, produceren en innoveren en bieden kansen om maatschappelijke opgaven op te lossen. Zowel het Rijk als Europa moedigen daarom de ontwikkeling van deze technologieën aan. Zonder een goede basis op sleuteltechnologieën kunnen we geen krachtig missiegedreven innovatiebeleid voeren. Vanwege economische én geopolitieke belangen is het belangrijk om voorop te lopen in de ontwikkeling van strategische technologieën en producten alsmede de toegang tot strategische grondstoffen.

Met onze uitvoering sluiten we aan bij het afwegingskader van de Nationale Technologiestrategie van het Rijk. We prioriteren op basis van vier facetten: bijdragen aan verdienvermogen, impact op maatschappelijke opgaven, belang voor de nationale veiligheid en mogelijk maken van technologisch leiderschap. Onze rol is meer verbindend en aanjagend van aard dan die van financier. Terwijl we oog blijven houden voor nieuwe kansrijke ontwikkelingen en internationale kansen, richten we ons de komende periode met name op:

- **Semicon:** we ondersteunen ontwikkelingen om de toeleveringsketen van de semicon-industrie concurrerend te houden, duurzamer te maken en verder te internationaliseren. We kijken daarbij ook naar ontwikkelingen in chipdesign en naar de koppeling met fotonica. Samen met andere provincies en triple-helixorganisaties werken we aan een plan voor de toekomst van de semicon-industrie.

- **(Geïntegreerde) fotonica:** we ondersteunen ontwikkelingen die voortkomen uit de uitvoering vanuit het Nationaal Groeifondsvoorstel en pakken onze rol wanneer nodig.
- **Batterijtechnologie:** via de Innovatiecoalitie Batterij voor de toekomst.

- **AI** (in combinatie met High Performance Computing), data en cybersecurity: dit wordt opgepakt vanuit Uitvoeringslijn III Naar een slimme, datagedreven en circulaire economie.

Bijdrage aan het Beleidskader Gezondheid 2030

De provincie Noord-Brabant wil 3 gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander in 2030. Alle provinciale programma's zetten zich daarvoor in. Vanuit het beleidskader Economie werken we aan:

- **Datadeelprojecten in het kader van BrabantRing:** invulling van de randvoorwaarde voor goede, snelle en veilige zorg op afstand.
- **Een circulaire economie:** deze draagt substantieel bij aan een het tegengaan van klimaatverandering, verbetering van de biodiversiteit en het creëren van een gezonde, schone en veilige leefomgeving. Dat gebeurt via het sluiten van grondstoffenketens, vermindering en hergebruik grondstoffen en materialen en het vervangen van fossiele grondstoffen door biomassa-gebaseerde grondstoffen.
- **De missie 'vergrijzing en het gezond ouder worden van onze bevolking':** dit doen we via de innovatiecoalities op het gebied van regeneratieve geneeskunde en medtech. Verder werken we aan een groot innovatieproject op het gebied van pharma. Verder stimuleren we innovaties rondom medicijnontwikkeling door aandeelhouderschap en ondersteunen van de doorontwikkeling van Pivot Park. Ook verkennen we of we het ecosysteem rondom innovaties met

betrekking tot medicijnontwikkeling kunnen helpen versterken.

- **De missie 'voedselketens in harmonie met omgeving en klimaat':** de impact van voeding op de ziektelast is groot. De eiwittransitie en het eten van meer plantaardige eiwitten draagt bij aan drie gezonde levensjaren erbij.
- **Een brede aanpak rondom arbeidsparticipatie, samen met het Rijk en gemeenten:** In het provinciale arbeidsmarktbeleid is veel aandacht voor een leven lang leren en talentontwikkeling. Dit draagt bij aan arbeidsparticipatie, arbeidsvreugde, gezondheid en gezondheidsvaardigheden. Voor het halen van de doelstelling gezondheid is het inzetten op verschillen essentieel.

Indicator: We zorgen dat in deze periode minimaal 3 projecten gericht op innovatie in de zorg en/of preventie opgestart of uitgevoerd zijn, die een concrete, directe bijdrage leveren aan de ambitie van 3 gezonde levensjaren erbij.

Innovatielijn 2: Innovaties voor een betere toekomst

2024

- Evaluatie Braventure en BSF afgerond
- Innovatie Fonds Brabant is geactualiseerd
- Innovatiecoalitie Waterstof ontwikkeld en in uitvoering
- Innovatiecoalitie Nucleair is verdiept
- Bijgedragen aan de realisatie van een open innovatiecentrum voor batterijtechnologie ontwikkelingen
- Perspectief op grondstoffentransitie plantbased ontwikkeld
- Innovatiecoalitie Medische technologie is verdiept
- Op gebied van preventie in de zorg zijn AI en data-innovaties gestimuleerd
- Brabant Innovation Days (BID) georganiseerd

2025

- Aanpak Braventure en BSF is verbeterd
- Afspraken gemaakt met en opdracht gegeven aan de BOM over inzet binnen het financieringslandschap voor start-ups
- Brabantse Start-up Agenda (BASE) opgesteld en in uitvoering
- Programma's gericht op levensfase 2 en 3 bij start-ups gereed en in uitvoering gebracht
- Beslissing genomen over het onderbrengen Brabant Outcome Fund bij de BOM
- Besluit voortzetting MIT-regeling
- Instrumentenkoffer voor ondersteuning van innovatieve ecosystemen gereed
- Innovatiefundament voor doorontwikkeling batterijtechnologiecluster gereed
- Verkenning naar een innovatiecoalitie op gebied van circulariteit en grondstoffentransitie uitgevoerd
- Verkenning naar kansrijke verbindingen tussen hightech en agro- en voedselindustrie uitgevoerd
- De Brabantse defensie/dual use strategie ten behoeve van ecosysteemversterking is gereed en in uitvoering gebracht
- Plan voor semicon-industrie is gereed en in uitvoering gebracht
- Brabant Innovation Days (BID) georganiseerd
- Innovatiecoalitie toekomstbestendige hightech productieketen gereed en in uitvoering

2026 en verder

- Doorontwikkeling op gebied van defensie: inzet op locatieontwikkeling gereed
- Ontwikkelen, opschalen en toepassen defensie-innovaties gefaciliteerd
- Brabant Innovation Days (BID) georganiseerd
- Verkenning naar tweede innovatiecoalitie op gebied van circulariteit en grondstoffentransitie uitgevoerd

Uitvoeringslijn III: Naar een datagedreven en circulaire economie

Versnelling van transities is cruciaal, zeker in de huidige geopolitieke context. Zo versterken we de veerkracht van de Brabantse economie en dragen we bij aan de open strategische autonomie van Europa. In deze uitvoeringslijn gaan we in op onze inzet betreffende de transitie naar een datagedreven en een circulaire economie. Beide opgaven zijn van versnellingsopgaven gegroeid naar integrale onderdelen van ons beleid.

Data-economie

Datatechnologie verandert de manier waarop we werken, communiceren, produceren en leren. Door datatechnologie is er een nieuwe innovatiemotor ontstaan, die veel waarde kan toevoegen aan onze samenleving en economie. Goede voorbeelden zijn de opkomst van ChatGPT en andere generatieve AI, waarmee iedereen tekst en afbeeldingen kan creëren. Datatechnologie biedt revolutionaire economische kansen voor het Brabantse mkb. Tegelijkertijd brengt dataficering ook uitdagingen met zich mee, zoals het borgen van de digitale veiligheid en de groeiende vraag naar energie en materialen. Als provincie zetten we in op een verantwoorde ontwikkeling en toepassing van data in onze Brabantse samenleving.

Wat hebben we in 2027 bereikt?

1. We hebben nieuwe innovatieve ontwikkelingen op het gebied van datatechnologie en innovatieve toepassingen zijn opgestart.
2. We hebben het fundament van de Brabantse data-economie versterkt, door inzet op de datamaturiteit van het stuwend mkb, het opleiden en behouden van datatalent, het verbeteren van de digitale infrastructuur en het verhogen van onze cyberweerbaarheid.

Wat gaan we hiervoor doen?

Nieuwe datatechnologie en inzet van datatechnologie voor innovatie

Datatechnologie is een verzamelnaam voor een grote set van digitale (sleutel)technologieën. We brengen daarbinnen focus aan en richten ons de komende periode op de volgende vier datatechnologieën:

1. AI
2. Cybersecurity-technologie
3. AR/VR/Immersive technologie
4. Digitale connectiviteitstechnologie

Dit sluit aan bij de Nationale Technologiestrategie (NTS). We bouwen de komende periode door aan een krachtig Brabants datatechnologiecluster en -ecosysteem. We zetten de AI Community door en ontwikkelen waar nodig aanvullende communities. Verder gaan we op zoek naar kansrijke niches binnen de vier genoemde datatechnologieën en ondersteunen we innovatieprojecten of -coalities die zich daarop ontwikkelen. Daarbij kijken we ook naar duurzame datatechnologie die minder energie, water of ruimte vereist. We bouwen voort op de data-icoonprojecten die we in de afgelopen periode hebben geïnitieerd, zoals die op het gebied van gezondheidszorg en preventie. We stimuleren nieuwe innovatieve datatoepassingen. Denk aan het opzetten van een grondstoffenbank (zie ook Circulaire strategieën voor bouw en infra) en innovatieve toepassingen in de maakindustrie voor de agrofoodsector.

We gaan door met het Data Acceleratie Programma om datastart-ups te ondersteunen. We verhogen de

zichtbaarheid van koplopers op het gebied van datatechnologie in Brabant. En organiseren de jaarlijks terugkerende AI-challenge om start-ups en ondernemerschap bij data- en datatechnologiestudenten te stimuleren. Verder zorgen we voor goed toegankelijke test- en labfaciliteiten. Daarnaast stimuleren we de inzet van datatechnologie op de vijf missies (zie uitvoeringslijn II) en voor de verhoging van de groei van arbeidsproductiviteit (zie uitvoeringslijn I).

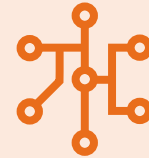
Werken aan het fundament van de data-economie

Valorisatie en marktcreatie op het gebied van datatechnologie hebben te maken met verschillende uitdagingen. Vooral de beschikbaarheid en het delen van data, de juiste vaardigheden van professionals en de adoptie van de diverse datatechnologieën zijn cruciaal voor het slagen ervan. Om AI-modellen en andere datatechnologie te ontwikkelen is bovendien toegang tot rekenkracht onontbeerlijk. Daarvoor zijn grootschalige investeringen in computerinfrastructuur nodig. Daarnaast is ook de implementatie van Europese digitaliseringswetgeving een thema. Onze acties richten zich de komende uitvoeringsperiode op de volgende vier pijlers:

1. Verhogen datamaturiteit
2. Opleiden datatalent
3. Verhogen cybersecurity
4. Versterken digitale infrastructuur

Werken aan het fundament van de data-economie

Verhogen datamaturiteit

We verhogen datamaturiteit van het Brabants mkb onder meer door de inzet van bedrijfscoaches op het thema data-economie. Zij brengen de kansen van diverse datatechnologieën bij het stuwende mkb onder de aandacht. We ondersteunen het mkb bij digitaliseringsvraagstukken. We blijven de inzet van datatechnologie door het Brabantse stuwende mkb stimuleren via de Europese Digitale Innovatie Hubs (EDIH) en andere bestaande test- en experimenteerfaciliteiten. En we onderzoeken of aanvullende faciliteiten nodig en gewenst zijn.

Opleiden datatalent

We leiden datatalent op en vergroten de vaardigheden van de Brabantse beroepsbevolking. Dat doen we door het opzetten van een Human Capital Agenda ICT in Brabant. Die agenda heeft aandacht voor het vergroten van de instroom van jong en oud in het ICT-onderwijs en het behouden van talent na het afstuderen. We brengen er bestaande initiatieven in samen, zoals digitale werkplaatsen, MIEC Data en datapraktijkteams MBO, BrabantAI4Students, Betere bijbaan, etc. Het aanbod voor verwerking, om- en bijscholing tot datatalent bundelen we en brengen we onder bij Brabant Leert.

Verhogen cybersecurity

We verbeteren de cybersecurity-infrastructuur en -capaciteiten in Noord-Brabant door de inzet van bedrijfscoaches op het thema cyberveerbaarheid. Ook ondersteunen we de pilot voor het opzetten van een operationeel Security Operations Center (SOC) voor het mkb, dat actuele bedreigingen detecteert, monitort en hierop reageert. Dit alles doen we in samenwerking met andere Brabantse en landelijke initiatieven (Cyberveerbaarheidscentrum Brainport, het Platform Veilig Ondernemen en het nog op te zetten nationale Cyber Security Incident Response Team).

Versterken digitale infrastructuur

Op het gebied van een state-of-the-art digitale infrastructuur voor Brabantse ondernemers en instellingen regelen we een kredietfaciliteit voor BrabantRing, waarmee ze innovatieve datadeel-projecten kunnen laten zien en de potentie van BrabantRing kunnen benutten. Andere provinciale programma's kunnen daarbij aansluiten, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid en mobiliteit. Samen met de TU/e verkennen we de ontwikkeling en realisatie van een levensvatbare businesscase voor een High Performance Computer (HPC) die rekenkracht toegankelijk maakt voor mkb'ers, start-ups, onderwijsinstellingen etc. Ook blijven we aangehaakt op de uitrol van vaste en mobiele digitale infrastructuur, en op landelijke en Europese ontwikkelingen rondom dit thema via onder meer het landelijke Kennisplatform Snel Internet.

Circulaire economie

Een circulaire economie is in de kern anders dan een lineaire economie. In een circulaire economie gaan we namelijk anders om met materialen, grondstoffen en goederen. Het vermindert de afhankelijkheid van kritische grondstoffen die elders op de wereld worden gedolven of gemaakt. Onze huidige economie zorgt voor een groot deel van de mondiale CO₂-uitstoot en is voor een belangrijk deel verantwoordelijk voor klimaatverandering. Daarnaast leidt onze huidige economie tot waardeverlies van materialen en de uitputting van eindige (en steeds schaarser wordende) grondstoffen.

Wat hebben we in 2027 bereikt?

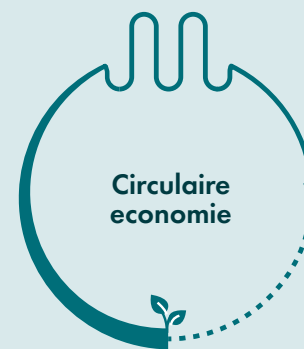
1. We hebben het gebruik van primaire grondstoffen gereduceerd op de volgende vijf thema's: maak-industrie, bouw en infrastructuur, biomassa, kunststoffen en consumptiegoederen.
2. We hebben het belang van een circulaire economie en circulaire bedrijfsvoering onder de aandacht gebracht bij ondernemers en Brabanders.

Vertragen

Het langer en intensiever gebruiken van producten en onderdelen (slow the loop), door hergebruik en reparatie; dit vertraagt de vraag naar nieuwe grondstoffen

Verminderen

Minder grondstoffen gebruiken (narrow the loop), door van producten af te zien, producten te delen of ze efficiënter te fabriceren;

Sluiten

Het sluiten van de kringloop door recycling van materialen (close the loop), zodat er minder afval wordt verbrand of gestort én minder nieuwe grondstoffen nodig zijn

Vervangen

Substitutie van eindige grondstoffen door hernieuwbare grondstoffen (zoals biograndstoffen) of alternatieve primaire grondstoffen met minder milieudruk

Vanuit onze provinciale rol zetten we in op het verminderen van het gebruik van grondstoffen (narrow the loop), het langer en intensiever gebruiken van grondstoffen (slow the loop), het sluiten van kringlopen door het recyclen van materialen (close the loop) en het vervangen van eindige grondstoffen (abiotisch) door hernieuwbare grondstoffen (biotisch) of alternatieve grondstoffen. Op het gebied van hernieuwbare grondstoffen, circulariteit in de maak-industrie en in de bouw en infra maken we als provincie de meeste impact.

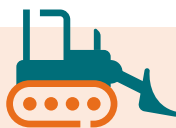
Wat gaan we hiervoor doen?

Meer circulariteit in de maakindustrie

De mkb-maakindustrie is een belangrijke pijler van de Brabantse economie. Hoe maakbedrijven omgaan met hun primaire grondstoffen is steeds belangrijker richting de toekomst. Zo werken we aan een ketenaanpak voor prioritaire productgroepen rondom semicon, voedselproductie en algemene machinebouw. We maken routekaarten voor slimme businessstrategieën (ontwerp, levensduurverlenging, remanufacturing, data en digitalisering). We ontwikkelen fieldlabs in samenwerking met kennis- en onderwijsinstellingen en dragen bij aan applicatieontwikkeling. We werken samen met partners binnen Circular Value Center aan de circulaire opgaven van de maakindustrie. En we helpen via kennisuitwisseling en realisatie van goede voorbeelden nieuwe bedrijven een stap verder in hun circulaire ambities.

Circulaire strategieën voor bouw en infra

De bouw in Brabant is een grote sector. Eén die veel materialen gebruikt en waar veel valt te halen op het gebied van reductie van grondstoffen. In de komende uitvoeringsperiode vergroten we de kennisontwikkeling bij gemeenten rondom circulair ondernemerschap. We ondernemen acties die regionale netwerken en ecosystemen rondom circulair bouwen helpen versterken. We ondersteunen de ketensamenwerking in de circulaire bouw, bijvoor-

beeld door activering van het netwerk 'Brabantse aanpak circulair bouwen'. We dragen bij aan het bij elkaar brengen van vraag en aanbod via digitalisering en stimuleren fysieke grondstoffenhubs. Tot slot stimuleren we circulaire gebiedsontwikkeling zoals in Eindhoven bij EindhovenXL en in Breda bij 't Zoet.

Van fossiele naar hernieuwbare grondstoffen

We willen de vervangbaarheid van kritische grondstoffen en het gebruik van groene grondstoffen in de Brabantse economie stimuleren. Centraal in dit thema staat meervoudige verwaardiging: het zo hoogwaardig, efficiënt en optimaal inzetten van alle delen van plantaardig materiaal, met zo min mogelijk energieverlies of afval. We gaan de komende uitvoeringsperiode door met de ontwikkeling van ketens voor biobased bouwmaterialen. We richten minstens vier zelfstandige ketens van 'land tot pand' op met circa 4.000 hectare vezelteelt voor Brabant in 2027. Verder activeren we de vraag van ondernemers, gemeenten en corporaties naar biobased bouwmaterialen en ondersteunen we een aantal doorbraakprojecten op het gebied van groene grondstoffen. Samen met andere programma's ontwikkelen we beleid rondom groene grondstoffen en werken we toe naar een integrale visie en verantwoording hiervan in lopende projecten, zoals in het beleidsprogramma Landelijk Gebied.

Verminderen van het gebruik van kunststoffen

We willen het gebruik van kunststoffen verminderen, met name dat van wegwerpplastic. We richten ons vooral op een ketenaanpak (met behulp van de R-ladder, een model dat de mate van circulariteit van producten aangeeft) en circulair ontwerp bij ondernemers. Daarnaast focussen we op het beïnvloeden van het gedrag van consumenten. We richten een kennisnetwerk op om de kennis bij overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties over herbruikbare (voedsel)verpakkingen te verhogen. En we stimuleren ondernemers om aan de slag te gaan met projecten waarbij wegwerpplastic wordt vervangen door een herbruikbaar alternatief.

Meer aandacht voor en gebruik van reparatie

We richten ons hierbij op consumptie-goederen: producten die door huishoudens, bedrijven en maatschappelijke instellingen worden gebruikt. We zetten in op een ketenaanpak - zichtbare grondstoffenreductie op het gebied van bijvoorbeeld textiel - en het beïnvloeden van het gedrag van consumenten. Ook willen we het bewustzijn bij overheden en bedrijven rondom reparatie verhogen en dragen we bij aan projecten bij circulaire ambachtscentra. De komende uitvoeringsperiode organiseren we een kennisbijeenkomst over het belang van reparatie, ondersteunen we doorbraakprojecten bij circulaire ambachtscentra en zetten we ons in om Brabantse ketens te identificeren om vervolgens in een pilot één van die ketens circulair te maken.

Meer kennis en kunde over en gerichte acties op circulariteit

Niet al onze activiteiten vallen onder één van de vijf thema's. Zo blijven we met alle provincies samenwerken aan projecten in IPO-verband en ontwikkelen we een monitoringssystematiek. Verder voeren we het plan van aanpak Stimulering circulaire bedrijfsvoering uit. Zo zetten we kennisuitwisseling, goede voorbeelden en bedrijfscoaches in om bedrijven te helpen de stap naar een circulaire bedrijfsvoering te maken. Ook zijn we actief binnen het programma Grote Oogst, waarin onder meer gestreefd wordt naar een circulaire aanpak op bedrijventerreinen. Verder blijven we actief communiceren over de circulaire economie. Dat doen we om de urgentie te benadrukken en om te laten zien wat wij hier als provincie aan bijdragen. Tot slot besteden we zelf als provincie steeds meer circulair aan en blijven we participeren in Europese projecten die de transitie naar een circulaire economie een stap verder brengen.

Uitvoeringslijn 3: Naar een datagedreven en circulaire economie

2024

- Voucherregeling voor mkb geactualiseerd
- Brabantse Agenda datatalent 2024-2027 uitgewerkt
- Verkenning naar haalbare businesscase High Performance Computer gestart
- Derde tranche Circulair Value Center Fast Forward ketenprogramma: twee circulaire maakindustrieketens geïnitieerd en in versnelling gebracht
- Circulair businessplan Semicon opgeleverd
- Aanjagen circulaire machinebouw voedselproductie in samenwerking met Next Gen Foodfacturing
- Start Roadmap doorontwikkeling Circulair Value Center
- Pilot CE-maturiteit maakindustrie afgerond
- Ontwikkeling en implementatie routekaart remanufacturing afgerond
- Het Netwerk van Brabantse Aanpak Circulair Bouwen is versterkt met nieuwe stakeholders uit de bouwketen
- Het grootste deel van de woningcorporaties in Noord-Brabant heeft commitment gegeven op het toepassen van biobased bouwmaterialen
- Start van een kennisnetwerk over herbruikbare (voedsel)verpakkingen
- Een doorbraakproject (hoog op de R-ladder en vernieuwend) bij een circulair ambachtscentrum ondersteund

2025

- Plan van aanpak voor ecosysteem cybersecurity gereed
- Pilot Security Operations Center gestart
- Diverse innovatieprojecten gestart
- Nieuwe testfaciliteit voor softtech mogelijk gemaakt
- Data Acceleratieprogramma Braventure geëvalueerd
- Roadmap doorontwikkeling Circulair Value Center 2030 opgeleverd
- Ontwikkeling en implementatie CE routekaart data & digitalisering
- Provinciaal perspectief op plant-based toepassingen in economische sectoren gereed
- Vooroplopende gemeenten hebben biobased isolatiemateriaal opgenomen in hun isolatieprogramma's
- Minstens één project waarbij wegwerpplastic is vervangen door een herbruikbaar alternatief is afgerond
- Kennisbijeenkomst georganiseerd over reparatie en het stimuleren daarvan
- Minstens één doorbraakproject (hoog op R-ladder en vernieuwend) ondersteund bij circulaire ambachtscentra
- Diverse data-talentprojecten in uitvoering

2026 en verder

- Ecosysteem cybersecurity op gang gebracht
- Vervolg EDIH bekend
- Diverse innovatieprojecten gestart
- Ketenaanpak machinebouw en - onderhoud gereed
- Brabantbrede strategie gereed voor hubs/infra voor circulaire bouwmaterialen in combinatie met de benodigde data-infrastructuur en ingericht voor hergebruik
- Vier zelfstandige ketens opgericht van 'land tot pand' met ca. 4000 ha vezelteelt voor bouw materiaal in Brabant (in 2027)
- Minimaal 5 projecten ondersteund door de subsidieregeling 'doorbraakprojecten' op het thema groene grondstoffen
- Doorkijk naar de toekomst van het kennisnetwerk (her)bruikbare voedselverpakkingen gereed
- Minstens één project waarbij wegwerpplastic is vervangen door een herbruikbaar alternatief is afgerond
- Brabantse ketens geïdentificeerd en bij één keten een project uitgevoerd om deze meer circulair te maken
- Diverse data-talentprojecten in uitvoering

7. Aspecten van uitvoering

Deze uitvoeringsagenda laat zien wat we gaan doen om de resultaten te behalen die we voor ogen hebben voor een toekomstbehendig Brabant. Daarvoor is financiering nodig: investeringen, procesgeld en middelen voor (tijdelijke) capaciteit.

Inzet middelen & capaciteit

Voor de periode 2024-2027 hebben we ongeveer € 95 miljoen aan structurele middelen beschikbaar. Daarmee financieren we onder andere onze structurele subsidierelaties met de BOM, het mkb-instrumentarium (waaronder Braventure en Brabant Start-up Fonds) en de mkb Innovatiestimulering Topsectoren (MIT-regeling).

Daarnaast is via de Perspectiefnota 2025 € 46,3 miljoen gereserveerd voor deze agenda: de zogenoemde provinciale Bestuursakkoordmiddelen. Deze combineren we zoveel mogelijk met andere beschikbare middelen van partners en fondsen. Zo creëren we een hefboom. In de bestuursperiode 2019-2023 is overigens naast de structurele middelen een bedrag van € 70 miljoen incidenteel toegevoegd voor het Programma Economie, Kennis & Talentontwikkeling. In de bestuursperiode 2015-2018 was dat € 150 miljoen.

We hanteren daarbij de volgende uitgangspunten:

- We gaan in principe uit van maximaal 50% (co)financiering, subsidiëring of investering door

de provincie. Het overige brengen (consortia) van bedrijven, kennisinstellingen en/of overheden op. We maken daarbij steeds een duidelijke afweging in hoe (co)financiering, participatie, investering, subsidiering) we financieel deelnemen.

- We stellen na financiering en stimulering voorwaarden voor de samenwerking: over hoe wordt er aandacht besteed aan onze rol als financier (bijvoorbeeld: 'mede mogelijk gemaakt door de provincie Noord-Brabant')? Dat betekent dat we bij toekomstige opschaling en doorontwikkeling van initiatieven op zijn minst geïnformeerd willen worden. Wanneer onze inzet rendeert in uiterste vorm willen we als volwaardig partner worden gezien.
- We zoeken waar maar mogelijk naar aanvullende, versterkende en vervangende financiering vanuit het Rijk (zoals Invest-NL, MIT/KIC, MOOI) of Europa (zoals Interreg, OP-Zuid, Horizon). Financiering die past bij onze tijdlijnen en doelstellingen. We stellen ons ondernemend op.
- We hanteren de provinciale financiële afwegingsladder en verkennen de mogelijkheden en potenties die de provinciale Immunitatieportefeuille en het provinciale

Ontwikkelbedrijf bieden om middelen (revolverend) in te zetten. Dat brengt in veel gevallen risicodekking vanuit het programma met zich mee.

Inzet middelen en capaciteit

	Structureel € (mln)	Incidenteel (PPN2025) € (mln)
Uitvoeringslijn 1		
Arbeidsmarkt & Talentontwikkeling	13,4	7,4
<i>Oud voor nieuw PPN2025</i>	-	-6,0
Economische structuurversterking	45,2	7,8
<i>Oud voor nieuw PPN2025</i>	-	-17,0*
Uitvoeringslijn 2		
Kennis & Innovatie	27,4	26,2
Internationalisering	8,7	-
<i>Oud voor nieuw PPN2025</i>	-	-2,0
Uitvoeringslijn 3		
Data-economie	-	12,1
Circulaire economie	-	7,0
Totaal	94,7	35,5
		= € 130,2 mln

De capaciteit voor de uitvoering van deze agenda wordt gedekt vanuit de budgetten van de vaste formatie van de provincie (OKB) (37,6 fte) en incidentele fte (20,5 fte t.w.v. €10,6 miljoen) geformaliseerd via de Perspectiefnota 2025.

* Binnen 'Oud voor nieuw' wordt €5 miljoen gedekt vanuit de teruggestorte reservering van EKT bij het provinciale Ontwikkelbedrijf voor de gebiedsontwikkeling Fellenoord (Knoop XL Eindhoven).

** Deze planning is indicatief. We programmeren adaptief en zetten deze middelen vooralsnog in de reserve.

Planning verdeling 2024-2027 (in € mln)

	2024	2025	2026**	2027**
Arbeidsmarkt & Talentontwikkeling	4,1	3,7	4,0	3,0
Economische structuurversterking	7,6	9,3	9,7	8,5
Kennis & Innovatie	9,1	16,9	15,3	13,1
Internationalisering	1,8	1,7	1,7	1,7
Data-economie	-	4,2	4,8	3,0
Circulaire economie	2,3	1,5	2,0	1,2
Totaal	24,9	37,3	37,5	30,5
				= € 130,2 mln

Communicatie

Deze economische uitvoeringsagenda 'Onderweg naar een toekomstbehoudende economie' staat bol van acties die we samen met partners oppakken. In de aankomende uitvoeringsfase 2024-2027 werken we dan ook nauw met ze samen. We communiceren daarbij via onze eigen kanalen en middelen, maar ook via die van partners over projecten en initiatieven waar de provincie een rol speelt. Op die manier bereiken we gericht onze doelgroepen. En draagt communicatie actief bij aan het waarmaken van de doelstellingen in deze uitvoeringsagenda. Daarnaast zetten we Brabant neer als fijne plek om te wonen, werken en leven. En zetten we Brabantse initiatieven in the spotlight via bijvoorbeeld De Gouden Cirkel Award en de Innovatie Top 100.

Risico's in de uitvoering

We zetten deze uitvoeringsperiode in op veel acties. Maar als provincie hebben we niet alles in eigen hand. In deze paragraaf beschrijven een aantal risico's van onze aanpak en geven we meteen een indicatie hoe we dit risico verminderen.

Risico 1

Afhankelijk zijn van andere partijen in behalen van resultaten

We hebben niet de illusie dat we als provincie Noord-Brabant de economie volledig kunnen sturen of naar onze hand kunnen zetten. Wel hebben we sterke posities, netwerken, instrumenten en regelingen

en invloed op het vestigings- en ondernemersklimaat. Daarom werken we veel samen met andere partners en partijen in de uitvoering. Dat betekent dat we dus ook afhankelijk van deze partijen zijn voor het behalen van de resultaten. Het bouwen aan een netwerk en het komen tot afspraken, kan vanwege de afhankelijkheid van anderen, vertraging oplopen. Daarbij is maatschappelijk draagvlak voor de uitvoering belangrijk en kost het tijd om tot een gedegen besluitvorming te komen.

Beheersmaatregel: het uitbreiden van bestaande of het opbouwen van nieuwe coalities, het doen aan verwachtingenmanagement met betrokken partijen en het bijsturen van onze ambities.

Risico 2

Ontbreken van beheersaspecten, zoals tijd, arbeid en gelden

Dit risico kan ontstaan als een interventie meer geld kost dan vooraf begroot, er minder arbeidscapaciteit voorhanden is dan vooraf ingeschat of als het meer tijd kost om een goede subsidiemaatregel te realiseren of een aanbesteding af te ronden. De krapte op de arbeidsmarkt is daarbij ook voelbaar bij de provinciale organisatie. Er zal gekeken moeten worden hoe we met de beschikbare arbeidscapaciteit de doelstellingen kunnen realiseren. We zetten in op Rijks- en Europese cofinanciering om multipliers te creëren. Daarin zijn we afhankelijk van de openstellingen en van toekenning of dit ook daadwerkelijk lukt. *Beheersmaatregel:* tijdig bijsturen en herprioriteren van beheersaspecten.

Risico 3

Externe, waaronder ook geopolitieke, ontwikkelingen en stapeling van opgaven

Er zijn korte lijnen tussen de provincie Noord-Brabant en het Rijk. Dat is positief tekenend voor de verhoudingen in ons land. Operatie 'Beethoven' is daar een goed voorbeeld van. Samen hebben de verschillende overheden, de regio, ondernemers, onderwijsinstellingen en anderen een enorme slagkracht laten zien. Maar tegelijkertijd is het een stapeling van opgaven waarvoor we als provincie (maar ook gemeenten en waterschappen) staan. Grote uitdagingen waarvoor we maar beperkt ruimte hebben. Het is daarom een flinke uitdaging om al deze opgaven maatschappelijk, ruimtelijk en financieel een plek te geven in Brabant. In veel van die gevallen hebben we de Rijksoverheid aan onze zijde. Maar de laatste tijd stapelen nationale opgaven zich razendsnel op. Dat zorgt voor een enorme complexiteit, haast onoplosbare puzzels en koers- en beleidswijzigingen op alle overheidsniveaus. Het is de vraag of we die in Brabant passend kunnen maken.

Beheersmaatregel: in gesprek met het Rijk om integraal en interdepartementaal opgaven aan te pakken.

Effecten, monitoring & verantwoording

De monitoring van effecten van ons economisch beleid is een complexe opgave. Er is namelijk niet altijd één op één een relatie te leggen tussen prestaties (output) van beleid en het halen van het gewenste doel (outcome). Of beleid ook bijgedragen heeft aan het bereiken van het doel hangt van verschillende factoren af. Factoren waar we als provincie niet altijd invloed op hebben (denk aan geopolitieke ontwikkelingen). Dit maakt dat de uitgevoerde maatregel een succes kan zijn, maar dat we desondanks het gestelde doel niet hebben behaald.

Om daarop in te spelen, ontwikkelen we een monitoringsdashboard. Daarin meten we de hoofddoelen, de directe prestatie-indicatoren en een aantal outcome-indicatoren die de staat van de economie in Noord-Brabant weergeven. Het dashboard zoals we dat nu voor ogen hebben, heeft drie niveaus:

1. Monitoring van de hoofddoelen uit het beleidskader Economie 2030
2. Monitoring van de economische staat van Brabant
3. Monitoring van de uitvoering (KPI's)

Ad 1.

Monitoring van de hoofddoelen

In hoofdstuk 3 hebben we de hoofddoelen op een rij gezet. We maken ze meetbaar aan de hand van internationale en nationale benchmarks en de notering van Brabant in vergelijking met andere provincies en regio's in Nederland en Europa. Onze positie in deze indexen is uiteraard afhankelijk van veel factoren. Daarom gaat het ons van jaar op jaar niet zozeer om onze *positie* binnen bijvoorbeeld de top-15 van het Europese Innovation Scoreboard, maar vooral om *verbetering* op een aantal onderliggende indicatoren. Deze indexen maken het ons mogelijk om periodiek te monitoren en te vergelijken en waar nodig bij te sturen.

Hoofddoel (voor 2030)	Monitor
1 Brabant is een vooraanstaande speler in het Europese innovatiesysteem.	Brabant staat structureel in de kopgroep van innovatieleiders in Europa. We streven naar een structurele top-15 notering in de Regional Innovation Scoreboard van de Europese Commissie in 2030.
2 Brabant heeft internationaal een uitstekende economische concurrentiepositie.	Brabant blijft internationaal competitief, in een voortdurend scherper speelveld. We streven naar een top-15 notering in de Regional Competitiveness Index van de Europese Commissie in 2030.
3 In de Brabantse samenleving plukt iedereen de vruchten van economisch succes.	We streven ernaar om in 2030 op de CBS-indicatoren voor brede welvaart 'Bbp per hoofd bevolking' en 'Opleidingsniveau' beter of gelijk te scoren ten opzichte van 2020 (startdatum beleidskader).
4 De Brabantse economie is verregaand circulair.	Het gebruik van niet-vernieuwbare grondstoffen is volgens de landelijke afspraken met 50% verminderd ¹ .

¹ Als provincie hebben we op dit moment nog te weinig inzicht in de reductie van het grondstoffenverbruik binnen Brabant en de voortgang van de transitie. In 2024 worden methodieken voor monitoring aangescherpt in IPO-verband. Het doel is vanuit alle provincies dezelfde methodieken toe te passen.

Ad 2.

Monitoring van de economische Staat van Brabant

De Staat van Brabant is een monitor die de stand van zaken rond de grote opgaven uit de omgevingsvisie laat zien. De afgelopen twee jaar zijn er flinke stappen gezet in de ontwikkeling ervan. In 2024 en 2025 ontwikkelen we een economische Staat van Brabant, waarin meer databronnen worden ontsloten. Zo kunnen we gegevens over de thema's waarop ons beleid impact moet uitoefenen monitoren en ontsluiten. Hierover informeren we de Staten jaarlijks via het programmeringsdocument. Dit doen we bijvoorbeeld aan de hand van, maar niet uitsluitend via de volgende outcome-indicatoren:

- Groei van de arbeidsproductiviteit t.o.v. het peiljaar 2020
- Groei van het aantal personen dat na het afstuderen blijft werken in Brabant t.o.v. het peiljaar 2020
- Spanningsindicator Brabantse arbeidsmarkt t.o.v. het peiljaar 2020
- De arbeidsparticipatiegraad in Brabant t.o.v. het peiljaar 2020
- Stijging van de conversieratio (het percentage start-ups dat succesvol doorgroeit naar scale-up) t.o.v. het peiljaar 2020.
- Groei van het aantal innovatieve mkb'ers in Noord-Brabant t.o.v. het peiljaar 2020
- Groei van de waarde van de Brabantse data-economie in euro's t.o.v. peiljaar 2020
- Groei van het aantal bedrijven in de Brabantse datasector t.o.v. peiljaar 2020

- Groei van het aantal dataprofessionals in Brabant t.o.v. peiljaar 2020
- Groei van de datamaturiteit onder het innovatieve mkb op een schaal van 1 tot 5 t.o.v. peiljaar 2020

Ad 3.

Monitoring van de uitvoering (KPI's)

In het dashboard van de uitvoering vinden we de output-indicatoren waarmee we de voortgang van de verschillende uitvoeringslijnen en de behaalde resultaten kunnen volgen. In de komende periode onderzoeken we ook hoe we de *effecten* van de behaalde resultaten kunnen volgen en leggen we de relatie met de economische Staat van Brabant. Denk bijvoorbeeld aan het meten van de reductie van primaire stoffen binnen de provincie door onze activiteiten. Dit onderdeel van het dashboard bevat de output indicatoren waarover we rapporteren aan Provinciale Staten via het programmeringsdocument. Daarnaast komt een selectie terug in de S&V-cyclus en de begroting.

Resultaatgebieden binnen uitvoeringslijn	Output indicatoren
Uitvoeringslijn 1	
Inspelen op uitdagingen en belemmeringen voor het Brabantse vestigingsklimaat	In 2027 hebben we voor drie schaarstevraagstukken strategische perspectieven ontwikkeld en geïmplementeerd.
We geven ruimte aan hoogwaardige economische ontwikkeling	In 2027 hebben we een ruimtelijk economische visie opgesteld i.s.m. het programma Wonen Werken Leefomgeving.
Meer gerichte inzet op campussen en strategische locaties voor innovatie	In 2027 hebben we een afwegingskader ontwikkeld om gericht in te zetten op campussen en strategische locaties voor innovatie.
Voldoende en ontwikkeld talent voor de grote opgaven van Brabant	In 2027 hebben we onze aanpak om afgestudeerden te behouden voor het Brabantse mkb in tekortsectoren herijkt en geïmplementeerd.
Verhogen van de arbeidsparticipatie	In 2027 hebben we diverse projecten opgewerkt en gestimuleerd om arbeidsparticipatie te verhogen.
Innovatie voor een hogere arbeidsproductiviteit	Samen met onze partners hebben we innovatieprojecten opgewerkt om de groei van de arbeidsproductiviteit te stimuleren.
Kracht van de ene regio verbinden aan de kracht van de andere regio	In 2027 hebben we met de regio's afspraken gemaakt en een aanpak ontwikkeld die ervoor zorgt dat we meer hoogwaardige industrie voor Brabant behouden.
Uitvoeringslijn 2	
Verbeteren van het ecosysteem van start-ups en scale-ups	De conversieratio (het percentage start-ups dat succesvol doorgroeit naar scale-up) is verhoogd van 5% naar 10% (van het totaal aantal start-ups) in 2030.
Stimuleren en faciliteren van vernieuwing door het innovatieve mkb	We hebben 200 kleine of middelgrote mkb'ers ondersteund per jaar (op basis van de MIT-regeling samen met het rijk) die werken aan innovatie naar nieuwe producten, diensten, of productieprocessen.
Stimuleren van doorbraken en toepassingen van nieuwe technologieën via Brabantse coalities	In 2027 hebben we voor alle missies technologische doorbraken en toepassingen (mede) mogelijk gemaakt.
Ondersteuning ontwikkelingen Brabantse sleuteltechnologieën	In 2027 zijn 3 projecten om hightech productieketens toekomstbestendig te maken, mogelijk gemaakt.
Bijdrage aan beleidskader gezondheid 2030	In deze periode worden er minimaal 3 projecten gericht op innovatie in de zorg en/of preventie opgestart of uitgevoerd.

Resultaatgebieden binnen uitvoeringslijn	Output indicatoren
Uitvoeringslijn 3	
Nieuwe datatechnologie en inzet van datatechnologie voor innovatie.	In 2027 zijn 10 nieuwe projecten mogelijk gemaakt ten behoeve van innovatieve ontwikkelingen op het gebied van datatechnologie.
Werken aan het fundament van de data-economie 1. Vergroten datamaturiteit 2. Meer datatalent 3. Vergroten cyberweerbaarheid 4. Verhogen gebruik veilige data-infrastructuur	In 2027: 1. zijn 1.000 innovatieve mkb-bedrijven geadviseerd over digitale transformatie en andere transitithema's. 2. is de Brabantse data-talent agenda ontwikkeld en in uitvoering gebracht met partners. 3. is een Brabants cybersecurity-ecosysteem in Brabant actief.
Verminderen van het gebruik van primaire grondstoffen op vijf thema's: Maakindustrie Bouw en Infra Groene grondstoffen Kunststoffen Reparatie	In 2027: 1. is de ketenaanpak in de maakindustrie in uitvoering gebracht voor prioritaire productgroepen (kapitaalgoederen): semicon, machinebouw algemeen. 2. zijn in Brabant vijf zelfstandige ketens opgericht van 'land tot pand' met circa 4.000 hectare vezelteelt in Brabant, speciaal voor het vervaardigen van bouw materiaal. 3. is een kennisnetwerk over herbruikbare maaltijdverpakkingen en bekertjes opgericht.

